

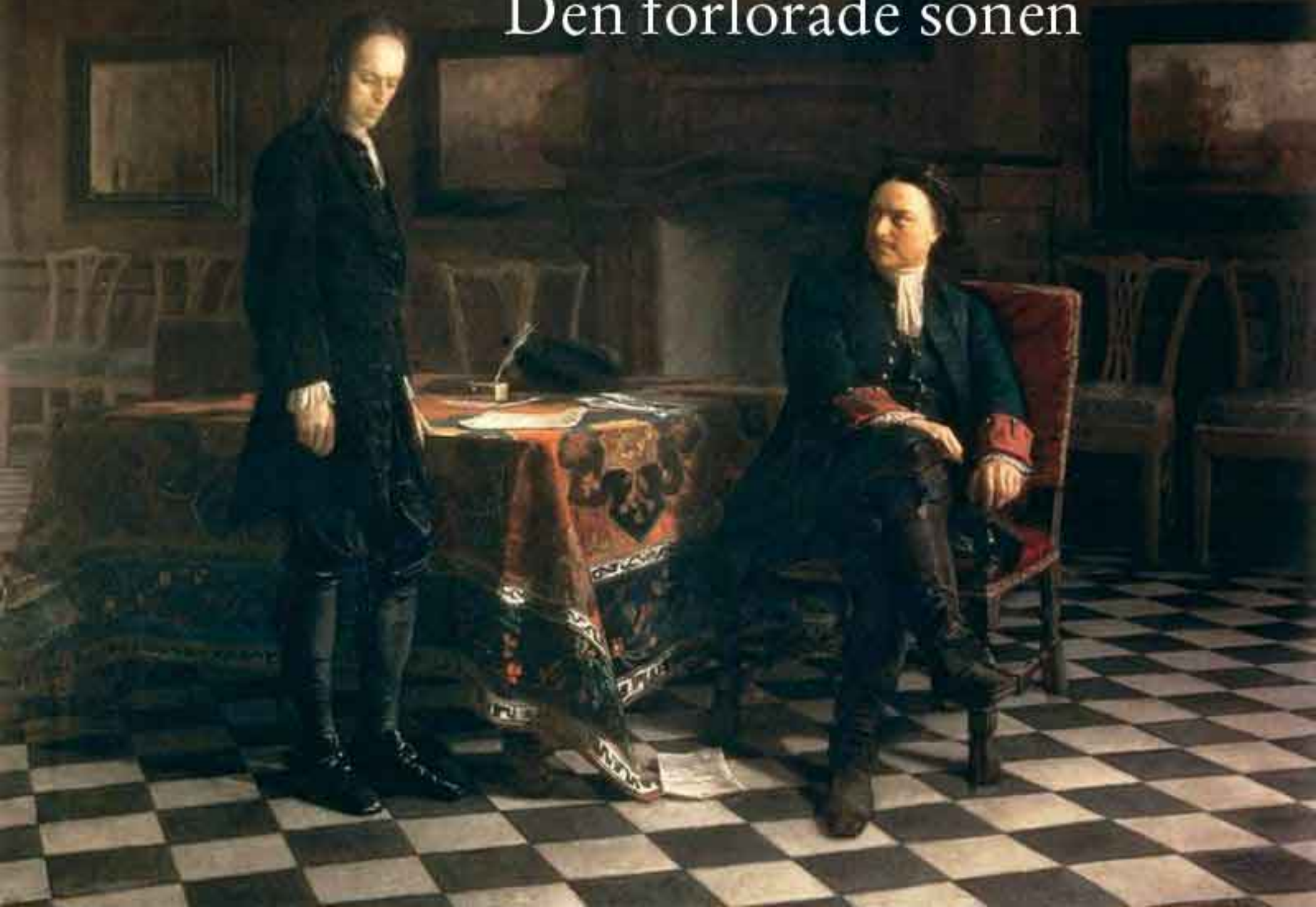
Den mänskliga ofelbarheten

fyra dramer

1. Den förlorade sonen – en pjäs om Ryssland
2. Dubbelgångaren – en pjäs om fascismen
3. Det svarta hålet – en pjäs om socialismen
4. De menlösa barnen – en pjäs om västerlandet

Copyright © Christian Lanciai 1985

Den förlorade sonen

Den förlorade sonen

historisk tragedi i fem akter.

Personerna:

Vicekansler Schönborn (i kejsarens av Österrike tjänst)
Kronholz, hans sekreterare
En officer
Ivan Fjodorov, tjänare hos tsarevitj Alexej
Tsarevitj Alexej, rysk tronföljare
Kejsar Karl VI av Österrike
En lakej
Veselovskij, en agent för tsaren
Jevfrosinja, (även kallad Afrosinja och Afrosia,) tsarevitj Alexejs frilla
Peter Andrejevitj Tolstoj, gammal rysk diplomat, tsarens rådgivare
Alexander Rumjantsev, hans kollega, kapten i ryska armén
Esopka, tsarevitj Alexejs och Jevfrosinjas trotjänare
von Daun, österrikisk vicekonung i Neapel
En tjänare
Tsar Peter den Store av Ryssland
Fader Varlaam, en präst
Sjafirov, tsarens vicekansler, en korrekt ämbetsman i statlig tjänst
En gubbe
Katarina, Peter den Stores senare gemål
Doktor Blumentrost
En officer
En fängelsekommendant
Fader Matvej, fängelsepräst
Furst Mensjikov, tsarens gunstling
Amiral Apraksin
Furst Dolgorukij
En bödel
Två soldater

samt präster, aristokrater, militärer och annat etablerat löst folk.

Pjäsen är en studie i härskarmentalitet. Den baserar sig på historiska fakta och bygger mest på Dimitrij Meresjkovskijs roman "Peter och Alexej" från före revolutionen.

De två viktigaste bipersonerna är Tolstoj och Sjafirov. Tolstoj är en utomordentligt hal opportunist som aldrig ett ögonblick menar vad han säger men lägger desto större vikt vid att verka övertygande. Sjafirovs roll kan synas enkel då han mest läser innantill ur statliga dokument, men hans roll som den perfekta statstjänstemannen med det förstenade pokeransiktet är i själva verket en nyckelroll, då han ensam räddar situationen i femte aktens första scen till tsarens fördel genom ett psykologiskt viktigt inpass. Mensjikov, Apraksin och Dolgorukij får ingenting att säga och får endast den funktionen att synas som nomenklaturaristokrater, helst överdådigt utstyrda enligt den tidens mode.

Handlingen äger rum i Wien och Tyrolen, i Neapel och i Ryssland och omfattar tiden 10.11.1716 – 26.6.1718.

Den förlorade sonen.

Akt I.

Scen 1. Wien 10 november 1716.

- Schönborn* Nå, min sekreterare! Nu får det vara slut för idag. Böckerna är i ordning, och vi har gjort ett gott dagsverke. Fortsätter vi riskerar vi att räkna fel. Låt oss nu dra oss tillbaka. (*gäspar ordentligt*) För ni är väl lika trött som jag?
- Kronholz* Säkert tröttare, ers nåd.
- Schönborn* Ja, jag tror det. Tack för idag, Kronholz! Vi fortsätter i morgon klockan tio. Jag kommer att sova som en stock i natt.
- Kronholz* Jag får önska herr vicekanslern en god natt.
- Schönborn* Tack det samma, Kronholz! Och tack för idag.
- Kronholz* Tack. (*drar sig tillbaka*)
- Schönborn* En jobbig dag. Martin Luthers födelsedag. Alla sorger vållar oss han och hans protestanter. Om inte barbaren Peter den store hade varit hade vi kanske haft protestanten Karl XII befallande över oss här i Wien. Men ryssen Peter är värre än alla protestanter tillsammans.
(*gäspar på nytt ordentligt. En soldat kommer in.*)
- Officeren* Ers nåd!
- Schönborn* Ja, vad är det? Ser du inte att jag gäspar?
- Officeren* Jag vet att det är sent, ers nåd, men det står en ryss utanför dörren.
- Schönborn* En ryss?
- Officeren* Ja.
- Schönborn* Kör bort honom. Jag har gått och lagt mig.
- Officeren* Ers nåd, jag har försökt köra bort honom, men han är omöjlig.
- Schönborn* Vad gör en ryss i Wien? Kör omedelbart hem honom till Ryssland!
- Officeren* Ers nåd, han säger sig vara i det ryska kejsarhusets tjänst.
- Schönborn* Ännu värre.
- Officeren* Han säger att det gäller liv och död.
- Schönborn* (*efter en paus*) Nå, då är det en annan sak. Omänsklig är jag ju inte. Släpp in stackaren.
- Officeren* Ja, herr vicekansler. (*går ut*)
- Schönborn* En ryss i Wien klockan tio på kvällen i tsarens tjänst söker mig i ett ärende som gäller liv eller död! Vad har de fördömda ryssarna nu hittat på?
- Officeren* (*in igen*) Här är han, ers nåd, Ivan Fjodorov.
- Ivan* (*stammande, skruvar på hatten, faller slutligen på knä*) Ers nåd!
- Schönborn* Ja, vad vill du, arme man?
- Ivan* Ers nåd, ursäkta att vi besvärar er, men tsarevitj Alexej är här och önskar träffa er. Han väntar här utanför.
- Schönborn* Tsarens son?
- Ivan* Ja.
- Schönborn* Vad gör han här?
- Ivan* Han har flytt, ers nåd.
- Schönborn* (*förbluffad, fattar ingenting*) Flytt?
- Ivan* Ja, ers nåd. Får han komma in?
- Schönborn* Flytt? Vad flyr en tronföljare ifrån?
- Ivan* Från sin tronföljd, om han är ryss.
- Schönborn* Du driver inte med mig?
- Ivan* (*prosttrar sig på golvet*) Monseigneur, hugg huvudet av mig om jag ljuger!
- Schönborn* Seså, opp med sig! Inga scener här! Det är sent dessutom.
Ja, om det är riktigt att tsarevitj vill se mig så vill jag även se honom.

Och om det är sant vad du säger att han har flytt från sin krona
intresserar det mig till och med att få se honom. För in honom!

(*Officeren öppnar dörren för Alexej.*)

(*Alexej kommer in i fonden. Ett blekt utmärglat anlete härjat av sjukdom och lidanden, enkla
adelsmannakläder och långt mörkt hår. Han kommer vacklande in under allmän tystnad.*)

Schönborn Gå ut, ni andra! (*De andra gå ut.*)

Nå, min herre, vad kan jag göra för er?

Alexej (*tystnad*)

Schönborn Är ni kronprins Alexej av Ryssland?

Alexej (*svagt*) Är ni vicekansler Schönborn i kejsar Karl VI:s tjänst av Österrike?

Schönborn Ja.

Alexej (*störtar ner på knä*) Rädda mig!

Schönborn Men vad går det åt er, min herre? Vad är ni rädd för?

Alexej Min far vill döda mig!

Schönborn (*avsidet*) Mannen är ju inte klok. Han är ju i upplösningstillstånd.

– En far kan väl inte vilja döda sin förstfödde son?

Alexej Ni känner honom inte!

Schönborn Min herre, ni är hysterisk.

Alexej Ni måste rädda mig! Alexander Kikin har sagt mig att er kejsare
skulle ta emot mig som en förlorad son! Ni får inte svika mig!

Schönborn Men vad skall er fader säga? Ni verkar vara alldeles skrämmd från vettet.

Är ni riktigt frisk? Ni svertas som av feber och verkar totalt undernärd.

Vad ni behöver är ett rejält mål mat. Sedan får vi diskutera hur vi kan försona er
med er far. Men vad kan väl ha kommit emellan er som har gjort er så hysterisk?

Ert uppförande passar sig inte riktigt för en man i er ställning.

Alexej Jag har aldrig gjort far något ont, och ändå står han efter mitt liv!

Han vill döda min son liksom han obducerade min hustru!

Hela livet har han försökt tvinga mig till våldshandlingar och omoral.

Han har tvingat mig till krig, genom Mensjikov har han tvingat mig till att dricka
som en alkoholist redan som barn, han har tvingat mig åse sina orgier

och sina blodiga verksamheter som bödel, han har försökt tvinga mig till att bli ond,
och jag har vägrat att bli det! Nu har han givit mig det ultimatum

att jag antingen blir ond och grym som han eller också går i kloster.

Men om jag väljer att gå i kloster ämnar han ta livet av mig!

Det har jag hört från hans närmaste rådgivare! Alla i Ryssland önskar
att han ville dö. Det är bara jag som alltjämt älskar honom och dyrkar honom

som en lillefar, som en lojal äkta son, hur förfärlig han än är som människa!

Jag stod inte ut! Jag var tvungen att fly, för mitt barns och min nya hustrus skull!

Jag orkade inte mera! Förstår ni? Han pinade livet ur mig!

Han har försökt avrätta kyrkan, och jag ensam vågade ställa mig till dess försvar.

Sedan dess har han hatat mig och velat förgöra mig!

Han är den ryska självdestruktiviteten själv!

Schönborn Seså, lugna er, unge man. Jag skall framlägga ert ärende för kejsaren i
morgon. Ni måste förstå ett er nödlandning här kommer lite överraskande för oss.

Här i Europa har ingen någon aning om vad som händer i Ryssland...

Alexej Far har skickat förföljare för att leta rätt på mig och föra mig tillbaka
med vilka medel som helst! Jag vet det!

Schönborn Har ni ingen mor?

Alexej Min far har spärrat in min mor på tukthus på livstid.

Schönborn Du store tid! Vad är Ryssland för en avgrund till världsdal?

Alexej Säg bara att kejsaren ger mig en fristad och att han ej utlämnar mig!

Schönborn Förvisso kan ni känna er helt säker här. Vi skall bevara ert inkognito.
Var sover ni?

Alexej Vi har tagit in på värdshuset Svarta Örnen.
 Schönborn Stanna där i natt, så skall vi redan i morgon planera för er vidare trygghet och vistelse här. Men ni måste förstå att jag måste tala med kejsaren om det här utan reservationer, och ni måste finna er i hans vilja.
 Alexej Jag litar på att hans vilja är god.
 Schönborn Hans vilja är god, men det måste er också vara.
 Alexej Ingen vill mera gott än jag.
 Schönborn Ändå har ni tydligen sett så mycket ont.
 Alexej Mot min vilja.
 Schönborn Det tror jag det. Ni ser ut som om ni hade kommit direkt ner från korset.
 Alexej Det är just vad jag har gjort, ty Ryssland är korset. Ryssland är världens nya Rom, som är i färd med att korsfästa alla goda människor såsom statsfiender.
 Schönborn Er blotta uppsyn får mig nästan att tro er. Men seså, nu måste ni få ordentlig kvällsvard och en god natts sömn. Jag skall göra mitt bästa för er idag, så får kejsaren göra sitt bästa för er från och med i morgon. Är alla nöjda så?
 Alexej (reser sig) Jag tror att vi kommer att kunna sova i natt för första gången på en och en halv månad. Jag tror att vi redan är i goda händer.
 Schönborn Unge man, här i Wien är alla i goda händer.
 (går ut med Alexej med armen om hans smala axlar.)

Scen 2. Hofburg.

Karl VI Ja, vad vill ni mig så här tidigt på morgonen, herr vicekansler?
 Schönborn Ers kejsarliga majestät må ursäkta mig, men igår kväll vid sängdags inträffade det oerhörda att tsarens son er svåger kom till mig och bönföll mig om ert beskydd.
 Karl VI Ni måste ha drömt.
 Schönborn Ers majestät, den unge mannen är här. Och han är er svåger.
 Karl VI Han var min svåger. Det sägs att han tog livet av vår syster.
 Men det är bäst att vi tar om det ifrån början.
 Vad är det egentligen som har hänt?
 Schönborn Tsarevitj Alexej av Ryssland, tsar Peter den stores son och arvinge, befinner sig här på flykt från sin far.
 Karl VI Varför?
 Schönborn Prinsen påstår att fadern står efter hans liv.
 Karl VI Högst pinsamt och synnerligen befängt. Vem kan tro sådana amsagor?
 Är denne prins inte riktigt klok?
 Schönborn Ers majestät, han är tydligt förstörd såväl till hälsan som till själen.
 Vad anledningarna kan vara kan vi knappast förstå.
 Karl VI Är han sinnessjuk?
 Schönborn På gränsen.
 Karl VI Kom han ensam?
 Schönborn Nej, han har sin frilla med sig jämte hennes bror och några lakejer.
 Karl VI Min vän, vi har tydligt fått ett problem på halsen som tarvar den yttersta försiktighet. Tsarevitj kan inte stanna här. Jag har större skäl till att hata honom än tsaren, så som den lastbare drinkaren misshandlade vår syster till döds.
 Schönborn Ers majestät, i Ryssland betraktas tsarevitj Alexej som ett helgon på grund av att han är den ende som vågat ta kyrkan i försvar mot tsaren. Tsaren är ateist.
 Karl VI Ateist? Vad är det?
 Schönborn Han förnekar och förbannar Gud.

Karl VI Det var värst. Och menar du att denne drinkare till son som mördade sin havande gemål vår syster är ett helgon?

Schönborn Han har åtminstone lidit mycket. Sin dryckenskap skyller han på sina förmyndare som uppfostrade honom till det. Och er syster dog genom följderna av ett fall i en trappa några dagar före förlossningen. Det vet ni mycket väl.

Karl VI Och ni vet mycket väl varför hon föll i trappan och varför hon absolut ville dö. Det var för att denne tsarevitj ert helgon redan hade denna slinka Jevfrosinja, som han nu kommer dragandes hit med, boende hos sig under samma tak som hans egen familj och vår syster, hans lagvigda maka och hennes barn! För mitt vidkommande är denne Alexej ingenting annat än en sinnesrubbad olycka som borde spärras in bakom lås och bom!

Schönborn Ers höghet måste dock träffa honom och själv tala med honom mellan fyra ögon. Han är er svåger.

Karl VI Han var min svåger, och give Gud att han aldrig hade blivit det! Men det var denne fördömde tsar som absolut ville befrynda mitt kejsarhus med sitt.

Schönborn Äktenskapet forcerades av tsar Peter, och varken tsarevitj eller er syster var villiga att ingå det.

Karl VI Ja, denne tsar var omöjlig att bli av med på annat sätt än genom att svärfar fick kröka rygg för honom. Det kan jag aldrig förlåta honom, och det kan han aldrig förlåta sig själv var han nu ligger.

Schönborn Ers nåd, ni måste träffa tsarevitj.

Karl VI Ja, jag måste väl det då. Men det blir på sju stegs avstånd. Jag skulle inte vilja ta i en ryss ens med tång.

Schönborn Ers höghet, ni känner inte ryssarna.

Karl VI Jag vet, och jag vill inte göra det heller.

Schönborn Tyvärr slipper inte världen ifrån det korset. *(efter en paus)* Får han komma in?

Karl VI Ja, släpp då in den eländige!
(Schönborn bugar sig och går. Tsarevitj Alexej kommer in.)

Alexej (bugar sig djupt) Ers kejsarliga höghet, förlåt mig.

Karl Vad vill ni?

Alexej Jag kommer till er som en tiggare för att ödmjukt anhålla om tillfälligt skydd inom era murar mot vilddjuren som hetsar mig....

Karl Ni har en alltför stark fantasi, furste. Ni lider av förföljelsemani.

Alexej Ingen som lider av förföljelsemani gör det utan skäl. Den som har sett sin fader aktiv som bödel, som har fått se sina bästa vänner och mest beundrade välgörare spetsade på pålar genom ändtarmen, den som berövats sin moder av sina förmyndare och bara fått ont av dessa förmyndare måste frukta livet. Och endast den som ej upplevat den absoluta ondskan i verkligheten kan betrakta den därav stämplade som besatt av förföljelsemani. Ja, jag lider av förföljelsemani, ty jag är förföljd.

Karl Nämn era förföljare.

Alexej Peter Tolstoj, kapten Rumjantsev och Avram Veselovskij här i Wien.

Karl Och vilka är era vänner?

Alexej Jag har ingen i världen om inte ni är den ende.

Karl Ni är skyldig till vår systers död.

Alexej Jag vet det, och vid Gud vill jag sona det.

Karl Ni var inte ens hos henne under hennes första förlossning.

Alexej Jag försvarar mig inte.

Karl Hur var det egentligen mellan er?

Alexej Hon var en ängel som jag icke var värdig. Far valde henne åt mig, fastän han själv höll henne för ful, endast för att partiet var politiskt lämpligt.

Ingen har någonsin kunnat trotsa min faders vilja utom Karl XII av Sverige. Jag har alltid dukat under för den, varför hon och jag försökte älska varandra, och tyvärr lyckades vi. Det att jag någonsin lärde känna en kvinna har sedan dess varit mitt livs största ånger.

Karl Varför?

Alexej Därigenom blir man en kropp och förlorar man sin själ.

Karl Är det då fel att göra barn?

Alexej Ingalunda, men därigenom förlorar man sig själv.

Karl Ett märkligt sätt att se på saken. De flesta tycker att man därigenom förverkligar sig själv.

Alexej Ja, men därvid bedra de sig, ty det vore sant om man för alltid fick äga barnet, men det får man aldrig. Det är min fars stora tragedi: han älskade mig verkligen, jag var hans största stolthet och lycka, och som han alltid fått som han velat kunde han icke tolerera att jag gick mina egna vägar och gick förlorad för honom. Hellre än att förlora något av sig själv, som han älskar högst i världen, skulle han mörda mig. Jag är hans son men blev min egen, och det kan han aldrig förlåta mig.

Karl Du är klokare än vad du ser ut. Vad vill du att jag skall göra för dig?

Alexej Förlåt mig din makas systems död.

Karl Aldrig. Din otrohet dödade henne.

Alexej Det räcker med att jag själv aldrig kan förlåta mig för hennes död. Allenast Gud vet hur mycket jag grät över hennes döda kropp.

Karl De tårarna kom för sent. Hon grät över dig så länge hon levde i Ryssland. Varför tog du dig en frilla i hennes hus?

Alexej Jag ville göra mänskorna gott. Jevfrosinja var en olycklig från gatan. Genom henne kände jag mig på samma nivå som hela det ryska folket. Genom henne blev jag en med dem. Och de älskade mig för att jag älskade en av dem. Det etikettsenliga äktenskapet med er syster endast fjärmade mig från folket.

Karl (avsides) Dessa ryssar förgås i avgrunden av sitt eget mänskliga pathos. – Vad skall jag göra med er, tsarevitj? Jag är en ung man som ni, jag har bara en kort tid ännu varit kejsare här i Wien, och redan står jag inför en övermäktig uppgift, nämligen er synnerligen pinsamma situation och det obehag den ställer till med för andra. Vad skall jag säga till tsaren när han kommer hit för att hämta er?

Alexej Kommer han hit?

Karl Den tsaren är förmögen till vad som helst. Han är galnare än ni. Han skulle mycket väl kunna komma hit. Förmodligen vet redan hans spion Veselovskij att ni är här och har troligen redan skickat bud till honom om det.

Alexej Ni måste gömma mig.

Karl Var?

Alexej Ert land är stort.

Karl Innan ni kom sade jag till min vicekansler excellensen Schönborn att jag helst av allt skulle låta spärra in er bakom lås och bom någonstans, och jag tror vid min själ faktiskt att det är det säkraste för er själv.

Alexej Jag finner mig i er vilja.

Karl Men varför skulle ni nödvändigtvis släpa med er era synder ut i Europa? Kunde inte er frilla Jevfrosinja ha fått stanna hemma?

Alexej Jag har känt henne och bär ansvar för henne.

Karl Som kronprins har ni inga förpliktelser mot en gatslinka.

Alexej Det är riktigt, men som människa har jag dessa förpliktelser.

Karl Ni har rätt: ni borde aldrig ha lärt känna en kvinna. Ni kan inte behandla dem som de förtjänar. Den som ni förtjänade försköt ni så att hon dog av sorg, och den som inte förtjänar er släpar ni på som en kvarnsten

om halsen mot er egen undergång, som hon och endast hon kommer att vålla.
Hon kommer alltid att vara er i vägen.

Alexej Jag kan ej en gång till göra vad jag gjorde mot er syster.
Karl Ni är er faders son på så sätt att ni båda är ytterlighetsmänkor:
han går till överdrift med sin samvetslöshet, och ni går till överdrift med er blödighet.
Ingendera skall bära någon frukt, men båda skall gå till historien.
Ni skall få ett slott i Tyrolen. Högt uppe på ett berg ligger borgen Ehrenberg.
Där skall ni få leva i fred med ert lilla hov utan att sakna någon bekvämlighet
så länge det är lämpligt. Men er isolering från yttervärlden måste bli fullständig.
Ingen får veta var ni är. Under tiden skall jag ta reda på vilka åtgärder er far
har vidtagit till följd av ert försvinnande. Om han vore klok skulle han skita i er.
Men tyvärr är han inte klok. Ni ryssar är inte kloka, och du är den galnaste
och mest ryske av dem alla. Ditt fall är därför hopplöst.
Men vi skall bida tiden an. Var vid gott mod.
Läget är hopplöst men inte allvarligt.

Alexej Så talar en habsburgare.
Karl Jag tror vi förstår varandra. Farväl så länge, svåger.
Jag skall hålla er hemligen underrättad.

Alexej Tack, min broder. (*Han önskar omfamna kejsaren men vågar icke
utan böjer slutligen knä i största ödmjukhet och avlägsnar sig.*)

Karl (för sig själv) I sanning en förlorad son, men i det här fallet
är det inte sonen som är förlorad utan fadern.
Jag tror ändå jag behåller tsarevitj i närheten.
Schönborn!

Schönborn (in) Ja, ers höghet.

Karl Tsarevitj får vistas i Weierburg tills vidare, så har vi honom inom dagligt räckhåll.
Om han är så förföljd som han tror sig vara kommer det att visa sig tydligare
om han inte försvinner härifrån helt.

Schönborn Ja, ers höghet. (*går*)
Karl Vem är tsarevitj? En odåga eller martyr? Det är det vi endast kan få reda på
med att locka fram blodhundarna ur snåret och se
om de intresserar sig för honom eller inte.

en lakej (in) Ers majestät, ett brev från er broder tsaren (*räcker honom knäböjande ett brev.*)
Karl Han är inte min bror.
lakejen Han kallar sig er bror. Och hans representant excellensen Veselovskij
anhåller om företräde.

Karl När man talar om trollen... Han får vänta. (*läser brevet*)
Hm. Tsaren kallar sin son för en oduglig latmask och drinkare,
en fruntimmerskarl som är ute på dåligheter och omedelbart måste sändas hem
för att få bättre fasoner. Denna splittring mellan far och son oroar hela Europa.
De måste försonas. Ja, för då in den där Sevolodskij.
(*lakejen bugar sig, går ut och släpper in Veselovskij, en opålitlig person.*)
Ja, vad vill ni, min herre?

Veselovskij Ers höghet, tsaren och världen vet att hans efterträdare kronprins Alexej
vistas här i er närhet.

Karl Jaså. Det visste jag inte.
Veselovskij Visste ni inte att världen visste det?
Karl Jag visste inte att kronprinsen gjorde det.
Veselovskij Gjorde vad då?
Karl Vistades här i min närhet. Kan ni se honom här någonstans?
Veselovskij Ers höghet behagar skämta.
Karl Nej, det är ni som driver med mig. Jag vet ingenting om era ryska angelägenheter,
och om ni inte heller gör det kan jag inte se hur jag skulle kunna hjälpa er.

Veselovskij Ers majestät, kronprins Alexej har sökt sig till ert land i avsikt att söka upp er. Nu vet ni det, om ni inte visste det tidigare.

Karl Nej, det vet jag inte.

Veselovskij Ursäkta, vad menar ni?

Karl Vad har ni för bevis för ert befängda påstående att tsarevitj Alexej skulle vistas här i Wien?

Veselovskij Inte här i Wien, men....

Karl Se där, ni vet ju inte själv var han är.

Veselovskij Men ni vet mycket väl var han är, och det är er plikt att återsända honom till Ryssland.

Karl Och om denne Alexej kom hit, varför skulle det vara min plikt att skicka bort honom?

Veselovskij Därför att Rysslands lag säger att ingen har rätt att ingripa i en faders mellanhavanden med sin egen son.

Karl Och ni anser att det är Österrikes plikt att böja sig under Rysslands lagar?

Veselovskij Ers höghet, ni har all anledning att inte ta så lätt på denna historia. Har ni glömt er systers död, och hur hennes vanära vållades av denne er oduglige svåger? Han är inte värd ert beskydd, ty han är stämplad av vanäran och för vanära med sig vart han kommer. Han lever tillsammans med den frilla, den gatslinka, som han försköt er syster för. Han är en drinkare, och hon är det också. Han duger aldrig till att regera. Han kan inte leda ett land i krig, han kan inte befalla sina underlydande, han är en svag karaktär som bara vill läsa heliga böcker. Han blir aldrig tsar. Det är er plikt att förskjuta honom som han försköt er kejsrerliga syster. Tsaren är den ende som ej kan förskjuta honom. Endast tsaren kan leda sin son på rätta vägar, och alla andra vägar måste medföra tsarevitjs undergång. Det är er plikt mot tsarevitj er svåger att hjälpa honom med att återbörda honom till hans välmenande far.

Karl Tsarevitj är livrädd för honom.

Veselovskij Såå, ni medger att ni har träffat tsarevitj. Ni bör även veta, att om ni inte samarbetar med tsaren i denna fråga så har han makt och medel att anstifta uppror i era östliga provinser, vilket är alltför lätt gjort, vilket ni mycket väl vet.

Karl Ni vågar hota mig.

Veselovskij (mjukt) Personligen vill jag bara få tsarevitj Alexej återförenad och försonad med sin lillefar, ty därav beror hela Rysslands välfärd.

Karl Tsarevitj sprider falska rykten om Ryssland omkring i Europa.

Karl Finns det någon sanning i Ryssland?

Veselovskij Ryssland är bara sanning.

Karl Herr Veselovskij, hälsa er herre tsaren att jag inte har makt att bestämma över hans son Alexejs öde och inte han heller. Jag kan därför varken hjälpa honom eller Alexej. Och jag lämnar hans brev obesvarat.

Veselovskij (bugar sig) Ers höghet kommer att få höra av oss igen. (går)

Karl (ser oroligt efter ryssens utgång och väntar tills denne är säkert utom hörhåll, ringar sedan på lakejen, som infinner sig.)

lakejen Ja, ers majestät?

Karl Kalla genast hit vicekansler Schönborn.

lakejen (bugar sig) Ers höghet. (går. Vicekansler Schönborn in.)

Karl Hur mår vår tsarevitj?

Schönborn Han har lugnat sig något.

Karl För honom genast i största hemlighet till Ehrenberg i Tyrolen. Ingen får veta hans destination. Och håll honom där i absolut sekretess. Giv honom alla moderna bekvämligheter och se till att han trivs, men han får aldrig synas i samhället. Hans vistelse där skall vara en statshemlighet. Är det klart?

Schönborn Har ert höghet låtit sig skrämmas av ryssen Veselovskij?

Karl Jag har blivit skrämmd av det faktum att en ryss ej talar sanning.
(*Schönborn bugar sig och går.*)
Tsarevitj övertygade mig om sin goda karaktär när han var här. Knappt fem minuter efter att han hade gått började jag tvivla på den. Och faktum är att han dricker och lever med en frilla. Varför kan man bara tro på ett helgon så länge man själv står under dess direkta inflytande?

Scen 3. Ehrenberg i Tyrolen.
I bakgrunden en terrass med storartad utsikt över Tyrolen:
man ser att Ehrenberg är högt beläget.

Alexej Nå, Jevfrosinja, leds du till döds? Men luften är ändå frisk här, och man kan inte klaga på utsikten. Och mig har du alltid hos dig.

Jevfrosinja (från terrassen) Jag ser vår vän greve Schönborn komma. Han stressar.

Alexej Då är det viktigt. Kanske han också har oroats av ryktena om ryssar i trakten. Det är bäst att du går in till dig.
(*Jevfrosinja går, Schönborn kommer in från andra hållet.*)

Schönborn Min prins, hur mår ni?

Alexej Bättre än någonsin. Vad nytt från Wien?

Schönborn Ni måste omedelbart flytta härifrån. Trakten dräller plötsligt av ryssar, den otäcke Veselovskij vet vi att vet om er exakta vistelseort, och kapten Rumjantsev har själv blivit sedd i byn. Han har intervjuat krogvärderna, som är säkra på att de ämnar kidnappa er. Annars är allt väl i Wien. Kejsaren er svåger sänder er sin hälsning.

Alexej Då är det sant att det finns ryssar omkring Ehrenberg?

Schönborn Alltför sant.

Alexej Men vart skall vi då ta vägen? (*visar på utsikten*)
Var i världen är vi säkra om inte här?

Schönborn Ni är ingenstans säkra, prins Alexej. Däremot sviker vi er ej. Kejsaren har nyligen förvärvat Neapel. Han har föranställt så att ni kan leva där i fullständig trygghet i kastellet San Elmo. Det gäller att organisera en resa till Neapel som ingen någonsin får veta något om. Förhoppningsvis kan ni sedan leva där i lugn och ro tills tsaren har lugnat sig och ej mera kräver er utlämning med vilka medel som helst. Men vårt mål är och förblir en fredlig försoning mellan er och er far, så att ni kan återfå er rätt till tronen.

Alexej (upprörd) Min far och jag kan aldrig försonas. Vi kan aldrig träffas, ty han är en man som möter livet med att gå bröstganges till väga genom konfrontation och forcering, medan min politik är fred till vilket pris som helst. Vem som har rätt spelar ingen roll. Vad som spelar roll är att vi aldrig kan mötas.

Schönborn Ni måste mötas, ty annars är er undergång oundviklig.

Alexej Jag går hellre under än accepterar min fars metoder.

Schönborn (med en suck) Ni gör det inte lätt för dem som försöker hjälpa er. Men vi är angelägna att hjälpa er. Kan ni resa till Neapel i morgon?

Alexej Javisst. Vi kan fast resa redan i kväll.

Schönborn I morgon kväll räcker. (*med sänkt röst*) Men får jag be er om en sak?

Alexej Vad då?

Schönborn Måste ni släpa den där slinkan med er? Hon ligger er i fatet.

Alexej Hon är Ryssland. Lika litet som jag kan upphöra med att vara ryss kan jag avstå från henne. Jag kan icke avstå från min kärlek till Ryssland. Dessutom är hon nödvändig för min hälsa.

Schönborn Men skryt åtminstone inte med henne! Förvandla henne till man, till page i er tjänst, åtminstone under resan.

Alexej Det ska bli som ni vill.

Schönborn Men jag varnar er för henne. Hon är inte pålitlig.

Alexej Hon är pålitligare än Europa, hon är pålitligare än er kejsare, min svåger, som så besvärar av min närvaro, att han ständigt flyttar mig på längre och längre avstånd och bakom säkrare och säkrare lås och bommar.

Schönborn Ni vet att han bara vill hjälpa och skydda er.

Alexej Han vill försona mig med tsaren, det vill säga utlämna mig till honom. Min far har manipulerat med honom som med alla politiker i Europa!

Schönborn Lugna er, tsarevitj. Tro mig, Neapel skall göra er gott.

Alexej Det tror jag säkert, så länge inte tsaren eller hans hejdukar kommer dit.

Schönborn De skall aldrig komma dit.

Alexej Ni känner inte min far, Schönborn.

Schönborn Vi reser i morgon.

Alexej Adjö, Schönborn.

Schönborn Adjö, tsarevitj. (*går*)

Alexej Jevfrosinja!

Jevfrosinja (*in*) Jag hörde varje ord.

Alexej Kan du klä dig till man?

Jevfrosinja Javisst.

Alexej I morgon får du litet omväxling.

Jevfrosinja Det ska bli kul att få komma till Neapel.

Alexej Tror du jag kan överge dig?

Jevfrosinja Du kan lika lite överge mig som du kan överge Ryssland och din far.

Alexej Vill du också att jag ska "försona" mig med honom?

Jevfrosinja Mor Katarina, tsarevnan, din styvmor, vill dig allt gott.

Alexej Alla vill mig allt gott. Varför gör mig då alla så mycket ont?

Jevfrosinja För att du är den du är.

Alexej Bara du har aldrig gjort mig illa.

Jevfrosinja Ja, men jag lever ju på dig. Det vore oklokt av mig att göra dig illa. Du skall ju dock bli kejsare en dag.

Alexej Det Gud förbjude.

Jevfrosinja Du ska få se. (*går ut*)

Alexej Vem är jag? Den andlighet som världen ej kan uthärda i sin materialism, den harmlöshet som våldsverkarna ej kan tåla, den goda envisheten som ondskan ej rår på och som genom att bli dödad av ondskan triumferar över den. "Om Kristi efterföljelse" läser jag nu, och jag är vår tids Kristus. Han finns i alla tider och blir ständigt korsfäst på nytt. Men med mig är även Kristus hela det förtryckta ryska folket, som endast av religiösa skrupler ej vågar önska tsaren död. Tsaren är ond. Varför dödar honom ej det ryska folket? Därför att endast de onda dödar de goda, och det ryska folket är gott.

Scen 4. Hofburg i Wien.

- Karl VI* Ja, vad är det, Schönborn?
Schönborn Ers majestät, två ryssar är här.
Karl VI Skall jag då aldrig bli av med dessa österländska demoner?
Schönborn De är här på tsar Peters uppdrag.
Karl VI Den där svarte Petter börjar gå mig på nerverna. Hans son är inte längre här. Hälsa dem att de får gå och tjata någon annanstans.
Schönborn Ers majestät, de vet att er svåger befinner sig i Neapel under ert beskydd.
Karl VI Det var värre. (*Suck.*) Nå, släpp in dem då.
Enda sättet att bli av med något ont är att genomlida det.
(*Schönborn bugar sig och går, Tolstoj och Rumjantsev inträder.*)
Tolstoj Ursäkta att vi bryter oss in på det här sättet, ers kejsrerliga höghet, men det är högst angeläget för hela Europas välfärd att tsarevitj Alexej åter försonas med sin far. Vi har ett nytt brev till er från tsaren.
Karl Jag nedlåter mig inte till att läsa det i er närvaro.
Tolstoj Ers kejsrerliga höghet får ursäkta, men tsaren är nu beredd att gripa till vilka ytterlighetsåtgärder som helst för att återfå sin förlorade son och få trycka honom till sin barm igen. Ni har ingen rätt att gå emellan far och son. Fadern får man inte trotsa.
Rumjantsev Ryssland är inte att leka med, och allra minst tsaren.
Tolstoj (hårt) Tyst, Aljosja. (*mjukt*) Ers kejsrerliga höghet må ta i beaktande, att tsaren är beredd att låta sin broder Polens förträffliga armé infalla i Böhmen och Schlesien och där ställa till med en förfärlig oreda för er i form av uppror, kaos och förlorade inkomster.
Karl Era förbannade hot skrämmer mig inte. Vad kräver ni av mig egentligen?
Tolstoj Vi vet redan att tsarevitj befinner sig på kastellet San Elmo i Neapel. Vi kunde göra en påhälsning hos honom direkt om vi ville. Vi ville bara hellre visa er den artigheten att anhålla om företräde hos honom genom er. Det vore diplomatiskt mera korrekt. Vi vill ingenting annat än att sonen skall försonas med sin far, och till den vackra scenen inbjuder vi er att bidra och delta genom att ej försvåra kontroversen utan i stället låta fredsduvan flyga. Vad har ni emot det?
Karl Jag har ingenting emot något som blott icke äventyrar min svågers säkerhet.
Tolstoj Alltså är vårt intresse gemensamt. Hans säkerhet är även allt vad vi vill. Låt oss få tala med honom under strikt diplomatiska former och därigenom plädera för den välbehövlige försoningen mellan fader och son.
Rumjantsev Annars blir det krig mellan Ryssland och Österrike.
Tolstoj (hårt) Tyst, Aljosja! (*mjukt*) Vi vill bara allas bästa.
Karl Ni skall få tala med Alexej, men ingenting skall vederfaras honom mot hans egen vilja.
Tolstoj Vi har dessutom ett brev till honom från hans fader.
Karl Det brevet kan ingenting hindra att han får. Men jag varnar er. Om ni rör ett hår på hans kropp kommer ingen ryss in i Österrike mer.
Tolstoj Vi vill bara tala med honom. Det är allt.
Karl Jag skall ge min vicekonung i Neapel noggranna instruktioner, och han skall själv vara närvarande vid era samtal med tsarevitj.
Tolstoj Han är välkommen till att få närvara. Ingenting av vad någon ryss säger, tänker eller gör skall någonsin hållas hemligt för världen.
Karl Jag tror er. Gå nu er väg.

Rumjantsev (går fram) Du tror att du är nånting, din sprätt,
men tsaren är allt ett strå vassare än du!
Tolstoj (hårt) Tyst, Aljosja! *(mjukt)* Ursäkta kaptenen. Man blir lätt litet grov
av den ryska militärtjänsten. Kom, Aljosja. *(de går)*
Karl Inte konstigt i så fall att tsarevitj fattade avsky för den.
*(stryker sig om ärmarna, liksom för att bli av med smitta, smuts eller ohyra,
ryser av obehag och drar sig tillbaka.)*

Akt II.

Scen 1. Neapel.

*(I bakgrunden en storslagen utsikt över Neapelbukten.
Man ser att kastellet är högt beläget.)*

En öm scen.

Alexej Jevfrosinja, älskar du mig?
Jevfrosinja Ja.
Alexej Varför?
Jevfrosinja Det var en dum fråga.
Alexej Du vet hur mycket jag älskar dig.
Jevfrosinja Men här är så tråkigt.
Alexej Skulle du göra vad som helst för lite omväxling?
Jevfrosinja Ja.
Alexej Räcker det inte med Esopka, vår narr och underhållare,
och världens vackraste omgivningar? Vi har paradiset här i våra händer, Jevfrosinja.
En skönare värld än denna kommer du aldrig att få uppleva.
Vad är hela världen mot detta klimat, våra utflykter på sjön till Capri och Sorrento,
vår underbara isolering från världens ondska, vår paradisiska ensamhet med varandra?
Vad önskar du mer? Har något par någonsin fått vara så mycket för sig själva som vi
och i en så vacker värld som denna? Vår kärlek är total och idealisk,
och ändå söker du förändring.
Jevfrosinja Kärleken måste ständigt vidare utvecklas, ty så fort den stannar upp
börjar den avmattas. Här händer ingenting mera.
Alltså står vi inför en begynnande utförsåkning.
Alexej Säg inte så, Jevfrosinja. Vi lever i paradiset. Tag vara på paradiset
så länge du har det, och låt det inte rinna dig ur händerna,
då får du det aldrig tillbaka. Varför vill du äta äpplet från Kunskapens Träd?
Esopka (in, andfådd och i upplösningstillstånd) Min furste, von Daun är här!
Alexej Vad är du så uppriven för? Vad vill von Daun?
Han vill väl bara ge mig underrättelser från kejsaren i Wien.
Esopka Ack, min prins, det är andra herrar med honom!
von Daun (in) Kronprins Alexej, ursäkta detta plötsliga besök, men jag har fått
oväntade underrättelser från kejsaren och dessutom besök av två landsmän till er.
*(Tolstoj och Rumjantsev in, Tolstoj artigt bugande sig med ett förbindligt leende.
Alexej reser sig likblek och ställer sig med ryggen mot väggen.)*
Jevfrosinja (fattar genast allt) Nu blir du aldrig tsar, Alexej! *(ut)*
Alexej (paralyserad av skräck) Vad vill ni?
Tolstoj Det är ingenting att vara rädd för, tsarevitj.
Vi har ett brev till dig från din pappa.
Rumjantsev Det är bäst att du läser det genast.
Tolstoj Tyst, Aljosja!

von Daun Er kejsarligen sväger garanterar att ni aldrig skall behöva lämna Neapel mot er vilja.

Tolstoj Ser du? Vi är maktlösa mot din vilja, tsarevitj.

Alexej Får jag se brevet. (*Tolstoj överräcker det leende. Alexej öppnar det, går fram och läser upp det högt för sig själv inför publiken:*)

"Min son, Hela världen känner vid det här laget till din otacksamhet, din halsstarrighet och din olydnad gentemot din far, när du nu har gått så långt att du svikit ditt fosterland och förrått det åt främmande makter då du sökt dessas protektion. En sådan skam och bedrövelse har aldrig tidigare vållats Ryssland genom en ryss. Därför ber jag dig nu en sista gång att ta ditt förnuft till fånga och återvända. Du har ingenting att frukta. Jag lovar vid Gud och Hans Heliga Domstol att intet ont skall vederfaras dig om du återvänder, utan jag personligen skall då enbart bevisa dig den största kärlek, såsom det höves en ryss gentemot en annan ryss. Däremot skall jag om du trotsar min vilja för evigt förbanna dig i Guds namn, så som det höves en fader mot en vanartad son. Minns, att jag aldrig har brukat våld emot dig fastän jag ofta kunnat göra det om jag det velat. Och varför skulle jag nu en sista gång över huvud taget vädja till dina innersta känslor såsom son och ryss om jag ville dig något illa?"

Peter."

Rumjantsev (avancerar) Nå, pojk? Lyder du din far?

Alexej (skriker) Inte ett steg närmare! I så fall går jag ut genast!

Tolstoj Peter Andrejevitj! Herr vicekonung! Denne buse vill mig bara ont!

(mjukt) Lugna sig, tsarevitj! Sätt dig ner, Aljosja, och håll käften!

Vi är här för att i egenskap av ryssar redan nu omfamna dig och kyssa dig och visa dig vår kärlek och hälsa dig välkommen hem. Du är Rysslands och tsarens förlorade son. Vi vill icke längre att du tjänar utländska svin, vilkas avfall du icke får äta.

von Daun Jag måste protestera.

Tolstoj Jag menade inget ont, ers excellens. Jag medger att metaforen var olämplig. Men denne furstlige vagabond har valt en frivillig landsflykt hellre än att ärva sin fars och konungs rike, som är det största och mäktigaste på jorden, och han måste inse konsekvenserna av detta val. Han måste inse att han övergivit dygdens väg för att fara illa i sällskap med horor och dryckjom.

Alexej Jevfrosinja är ingen hora! Jevfrosinja är Ryssland!

Tolstoj Jevfrosinja var Ryssland så länge hon levde i Ryssland. Men du bortrövade detta ryska barn från moder Ryssland, gjorde det till din mätress och lärde det att dricka.

Alexej Mensjikov och hela min faders hov gjorde mig till drinkare. Ingen super så vilt som min far.

Tolstoj Det är i och för sig riktigt, men han blir aldrig full. Du har i din fylla vållat Rysslands ära obotlig skada.

Alexej Jag rymde för att ej förgås.

Tolstoj Och varför skulle du förgås? Säger inte tsaren själv i sitt brev till dig att han absolut inte vill dig något ont? Han vill bara försonas med dig. Kejsaren själv medger att han ej kan och ej vill stå hindrande i vägen för en försoning mellan far och son.

von Daun Dock kan kejsaren ej heller tillåta att sonen återvänder till Ryssland mot sin egen vilja.

Tolstoj Kejsaren har ingen makt att på något sätt trampa in i förhållandet mellan far och son. Enligt rysk lag äger fadern sin son, och den oinskränkta rätten att förfoga över sin son som han behagar äger han till sin död.

Och det gäller aldrig mer oomkullrunkeligt än i förhållandet mellan tsar och tsarevitj.
Kejsaren är maktlös mot Ryssland, ers excellens.

von Daun Tsaren kan ge er kejsare dåligt rykte över hela Europa om han så vill.
Tolstoj Därmed skulle tsarens eget rykte bara bli ännu sämre än vad det redan är.
Alexej Akta er, herr vicekonung!
von Daun Far skulle aldrig anfälla Österrike.
Tolstoj (försiktigt) Jag hoppas ni båda har rätt i att tsaren ej skulle börja ett nytt krig.
Själv tror jag att han helt enkelt ej kommer att behöva göra det,
då kejsaren bara kommer att utlämna tsarevitj här utan vidare.
Du bör veta, Alexej, att du bara vållar kejsaren bekymmer.
Hans vicekonung här har ett brev i sin ficka vari kejsaren uppmanar honom
att befria Neapel från dig. Österrike vill bara bli dig kvitt, tsarevitj.
Österrike är redan i krig med Spanien och turkarna, och här utanför
väntar en spansk flotta på att få anfälla Neapel för att åter göra det spanskt.
Och kejsaren vet att tsaren är mäktig att genom femtekolonnare vålla uppror
i Böhmen och Schlesien, vilket skulle ruinera Österrike.
Och detta skulle tsaren göra om han ansåg det nödvändigt.
Han är beredd att gå till vilka ytterligheter som helst
för att åter få omfamna sin förlorade son.
Han längtar efter dig, tsarevitj.
Och vilket liv kan du förvänta dig att leva i Europa?
Ett liv som detta under ständig bevakning inom en fästnings vallar
utan landsmän och utan framtid? Vad tycker din frilla om ett sådant liv?

Alexej Vi levde lyckliga här tills ni kom.
Tolstoj Säger du, ja, men vad säger Jevfrosinja?
Alexej (till von Daun) Är det sant, ers excellens, att kejsaren vill bli av med mig?
von Daun Han skulle aldrig gå med på att ni utlämnades mot er vilja.
Gjorde han det skulle han förlora ansiktet inför hela Europa.
Ni är hans gäst så länge ni önskar. Hans bekymmer angående er är ett annat.

Alexej Vad då?
von Daun Er – hm – väninna.
Alexej Förklara vad ni menar.
von Daun Han menar, att ert öppna förhållande till denna lågättade dam
länder både er och honom till vanära, så länge ni lever under hans tak.

Alexej Han kräver att jag skiljs från henne?
von Daun Ja.
Alexej Det är omöjligt.
von Daun Varför?
Alexej Hon är havande. (*von Daun baxnar. Tolstoj ler.*)
von Daun Det förändrar situationen något. (*går ut*)
Tolstoj (leende) Nå, tsarevitj? Du tycks inte vilja lämna Ryssland i sticket,
det vill säga din frilla.

Alexej Jag följer aldrig med er tillbaka till Ryssland.
Tolstoj I så fall slipper du aldrig mig och Rumjantsev.
Vi har befallning att föra dig tillbaka död eller levande.

Alexej Döda mig då.
Tolstoj Vi tror ännu vi kan få dig levande. Och så länge du lever
och ännu ej är tillbaka hos din far skall vi uppvakta dig alla dagar var du än är.

Alexej Det vore ett öde värre än döden.
Tolstoj Det är just vad som är meningen. Kom, Aljosja.
Låt oss nu lämna tsarevitj i fred att tänka över saken tills i morgon.

Alexej Jag vill aldrig se er mera. Det finns ingen anledning för er att åter uppsöka mig.
Arendet är avslutat.
Tolstoj Det hjälper inte. Vi kommer tillbaka.
(bugar sig och går med Rumjantsev.)
Alexej (skriker) Ers excellens von Daun! (Ingen kommer.)
(Alexej slår sig ner och begraver ansiktet i händerna.)

Scen 2. En krog i Neapel.

Rumjantsev Hur orkar du hålla på och dalta med den ömklige mesen?
Varför stoppar vi inte ner honom i en säck genast och far iväg med honom?
Tolstoj Du är alldeles för grov, Aljosjka. Ett schackparti vinner man inte
med att vräka brädet omkull ner från bordet.
Rumjantsev Dra åt helvete med dina äckliga betänkligheter!
Tolstoj Förstår du inte att det måste se bra ut? Vi ryssar är européer numera.
Du måste finna dig i stramare kläder.
Det går inte an att skälla ut en kejsare som en vanlig korpral.
Rumjantsev Men våld är det enda som ger resultat!
Tolstoj På kort sikt, ja, men i längden gräver det sin egen grav.
Odysseus överlevde den oöverbanneliga Akhilleus blott genom sin slughet.
Rumjantsev Du bara gaggar. Dina recept är slut, och tsaren väntar fortfarande
på sin stuvning. Du går vilse i din egen åderförkalkning.
Du är för gammal för sånt här.
Tolstoj Det måste finnas en lösning.
Rumjantsev Hitta den då.
Tolstoj Jag har alltid tidigare till slut funnit den perfekta formeln som förlöst situationen.
Rumjantsev Men nu är du för gammal. Du är så gammal så du tror du kan flirta
med vackra napolitanskor. Ditt smink klär dig inte längre. Du är en mumie.
Bara för din flintskalle kan någon fortfarande känna någon respekt.
Peruker passar inte gamla narrar. Ett narraktigt mode gör narrar till dårar.
Tolstoj Du är för rysk, Aljosja. Bara för att du fortfarande har framgång med kvinnor
är du inte en bättre man än jag. Du har ett imponerande yttre precis som tsaren
men är tom inuti i motsats till tsaren. Jag är den ende i Ryssland som inte är
dummare än tsaren, och därför skall jag lösa vår uppgift och knäcka tsarevitj.
Rumjantsev Du har duperat alla utom tsarevitj. Han är klokare än du, för han är kristen.
Tolstoj Det vägrar jag att acceptera. Jag är klokare än han emedan jag inte är kristen.
Rumjantsev Det har du inte bevisat ännu. Du har fått alla att medge att de vill bli av
med honom: kejsaren, kejsarinnan, ståthållaren, kanslern, vicekanslern och
vicekonungen, men ingen har du fått till att utlämna honom, bara därför att han inte vill
det själv. Så länge tsarevitj inte ger sig självmant kan ingen besegra honom.
Om kejsaren överger honom far han bara vidare till påven eller, värst av allt,
till Karl XII. Han överger inte sitt kall, sin frilla, ens om hela världen överger honom.
Tolstoj (får en idé) Du är ett geni, Aljosja.
Rumjantsev Hur så?
Tolstoj Du har knäckt nöten.
Rumjantsev Vilken nöt?
Tolstoj Hur vi skall få ut vårt inspärrade vilddjur.
Rumjantsev Vad har jag sagt?
Tolstoj "Han överger inte sin frilla ens om alla överger honom."
Vi skall få hans frilla att överge honom.
Rumjantsev Jag hänger inte med.

Tolstoj Du är en idiot som inte fattar din egen genialitet.
Vi skall bearbeta tsarevitj genom Jevfrosinja.

Rumjantsev Hur?

Tolstoj Du får lägga henne.

Rumjantsev Det är lättare sagt än gjort.

Tolstoj Du ser bättre ut än tsarevitj. Så enkel och simpel som den bondhoran är kan du lätt omvända henne från tsarevitj.

Rumjantsev Måste jag?

Tolstoj Ja, du måste, ty vi har försökt allt annat.
Vi har mutat kejsarens sekreterare till att försöka få ut tsarevitj ur kejsarens hägn, vi har till och med mutat prinsens närmaste tjänare Esopka och fått honom över till vår sida som spion, vi har försökt allt utom Jevfrosinja, hans egen havande frilla. Och hon blir lätt att knäcka, eftersom kejsaren kräver att tsarevitj skall avlägsna henne. Flirta med henne, uppvakta henne, skicka biljetter till henne, enlevera henne, våldta henne, gör vad som helst, bara hon hjälper oss få stackaren hem. Och så tråkigt som hon har här måste vad som helst som en ryss gör tilltala henne. Du kommer att få se att hon faller direkt. Hon är bara en kvinna.

Rumjantsev Tsarevitj håller henne för mera än så.

Tolstoj Och det är tsarevitjs stora misstag. Just därigenom tråkar han ut henne, vilket är det bästa sättet att få vilken kvinna som helst emot sig. Gör din plikt, kapten, och sätt i gång!

Rumjantsev Nåväl! Vi ska angripa tsarevitj på hans ömmaste punkt: hans eget faderskap.

Tolstoj Så ska det låta! (*De dricker glada varandra till.*)

Scen 3. Kastellet San Elmo (som scen 1).

Alexej Vi måste fly. Det är enda lösningen. Vi kan ge oss av till påven i Rom. Han kan inte förvägra oss sitt beskydd. Om jag bara sluppe vara misstänksam! Men alla är emot mig, alla har övertalats eller köpts av gamarna Tolstoj och Rumjantsev. De är för hala för mig, och jag är för menlös för världen. Till och med Esopka, min trognaste och gladaste betjänt, måste jag misstänka. Det är outhärdligt! Men hör, där kommer han ju. Bara *han* stånkar och stönar så i trappan. Ändå har jag förbjudit honom att visa sig. Jag skall överraska honom. (*gömm sig.*)

Esopka (*inflämtande*) Våra glada dagar är förbi. Tsarevitj är förstörd av sina egna onda tankar: han tror alla vill honom illa utom Jevfrosinja. Man kan inte tala med honom längre. Det vore allt bäst för oss alla om han for hem till Ryssland.

Alexej (*fram och flyger på honom*) Vad säger du, din förbannade lus? Är du lika feg som alla andra? Är du också hjärntvättad av det ofelbara ryska systemet, som Tolstoj och Rumjantsev? Är du från vettet? Hur mycket guld har de gett dig?

Esopka (*skrämd från vettet*) Herre! Herre!

Alexej Du är lika omänskligt dum som alla andra som tror på Ryssland och tsaren och hans progressiva principer: ni tänker bara på er själva, på era magar och era pengar och kryper och fjäskar för vem som helst som bara göder er med tillräckligt mycket vodka! Ryssland är en förtappad nation! Men vad är detta?
(*en ask har ramlat ut ur Esopkas ficka.*)

Esopka (*ömkligt*) Det är bara konfekt!

Alexej Konfekt? Fransyska chekuladkakor? Låt oss se! (*öppnar asken. Esopka sjunker ner på knä i förfäran.*) Vad är detta? Ett brev? Till vem då? Till en dam? (*läser*)
"Till min allernådigaste härskarinna Jevfrosinja Fjodorovna.
Om du mig försmår
jag ner i kratern går."

En kärleksbiljett! Undertecknad A.R, Alexander Rumjantsev!
Och sådant går du med bakom ryggen på mig till din blivande tsarevna!
Var glad för att jag inte är min far! Din babian! (*sparkar honom*)

Esopka Hjälp! Hjälp! Han är galen!
en tjänare (in) Hans excellens vicekonungen av Neapel. (*ut. Excellensen in.*)

von Daun Vad är detta?
Alexej En scen som förtjänar att vara blodigare än vad den är.
von Daun Min furste, ni måste bete er som en vuxen man!
Alexej Jag är en vuxen man.
von Daun Det syns inte. Det får vara slut med era barnsligheter nu.
Kejsaren har bett mig meddela att ni ofördröjligen måste avlägsna er mätress.
Hon har blivit sedd på gatorna med andra karlar.

Alexej (ser farlig ut) Skall jag sparka ihjäl er också, herr von Daun?
von Daun (rädd) Ni är inte frisk. Det är bäst att ni lämnar Neapel genast. (*drar sig baklänges*)
Hjälp! (*när dörren just när Tolstoj och Rumjantsev kommer in.*)
Det var då för väl! Det är bäst att ni två talar till denne olycklige yngling.
Er kanske han har något mera respekt för.

Tolstoj Nå, tsarevitj, har du bestämt dig, eller måste vi sätta dig i tvångströja?
Alexej (lugn) Jag har bestämt mig för att resa med Jevfrosinja till Hans Helighet i Vatikanen.
Tolstoj Hon följer inte med dig.
Alexej Det gör hon visst.
Tolstoj Fråga henne.
Alexej (släpper inte Tolstoj med blicken) (gällt) Jevfrosinja!
Jevfrosinja (in) Ja, tsarevitj? Vad vill du mig?
Alexej Förklara för herrarna här att du ämnar följa mig till Vatikanen
och till kungen av Sverige om jag så vill.

Jevfrosinja Vad är det för dumheter? Vad har du nu hittat på?
Alexej (släpper Tolstoj med blicken) Vi kan inte stanna här bland idel demoner
som bara vill oss illa. Vi måste resa härifrån. Och du kommer med mig.

Jevfrosinja Vart?
Alexej Till påven.
Jevfrosinja Du är inte klok.
Alexej Vad?
Jevfrosinja Om kejsaren kör bort oss för att du inte vill skilja dig från mig,
en vanlig prostituerad, vad skall då inte Hans Helighet säga?

Alexej Du är min hustru. Du är havande med mig.
Jevfrosinja Var inte dum. Så barnslig är du inte. Du är ju i alla fall född och vuxen.
Alexej Driv inte med mig. Du vet vad jag menar.
Jevfrosinja Men vi är inte gifta.
Alexej Vi skall viga oss så snart som möjligt.
Jevfrosinja Vi kan bara viga i Ryssland.
Alexej Vad?
Jevfrosinja Om du vill gifta dig med mig måste du föra mig tillbaka till Ryssland.
Jag följer dig ingenstans utom dit.

Tolstoj Du hör, tsarevitj. Även din älskarinna förstår att ditt återvändande till
Ryssland är det enda förnuftiga.

Rumjantsev Tsaren skall ordna en stor bröllopsbankett åt er. Det blir fest i en hel vecka.
von Daun Ni kan inte leva med er mätress någonstans i Europa utom i Ryssland,
min furste. Inget annat hov heller skulle tolerera det och allra minst påven i Rom.
Ni måste välja mellan henne och oss.
Väljer ni henne har ni bara att återvända till Ryssland.

Alexej (sätter sig ner, förkrossad) Hur kan jag väl återvända hem till en sådan far? Ni känner honom inte, men jag gör det. Och hur kan jag väl svika henne? Hon bär mitt barn i sitt sköte!

Jevfrosinja Herrarna här har lovat mig att vi ska omhändertras på bästa sätt hemma i Ryssland. Jag ska få eget hus, och du blir tsarevitj igen.

Alexej Jag vill inte vara tsarevitj! Jag vill göra vad som är rätt, och allt vad min far gör är fel! Därför lämnade jag honom. Vi kan aldrig försonas. Jag vet att han kommer att döda mig.

Tolstoj Det var det absurdaste jag har hört.

Rumjantsev Vilken far piskar väl ihjäl sin egen son?

von Daun Tsarevitj, ni överdriver. Lugna er och tänk kallt på saken. Ni har ingenting att förlora men allt att vinna.

Alexej Ert Österrikes köpslående med Ryssland kommer att stå ert ädla land dyrt en dag, herr vicekonung. Var inte för godtrogen. Er utsträckta hand kommer den ryska vargen att glupskt bita av, och sedan får ni den aldrig tillbaka mera.

von Daun (till de andra) Jag förstår inte vad han säger.

Tolstoj Nå, tsarevitj? Ensamheten eller Ryssland? Vi far antingen med dig eller med Jevfrosinja ensam, och då ser du aldrig ditt barn. Vilket väljer du?

Alexej (till Jevfrosinja) Kan du fara till Ryssland utan mig?

Jevfrosinja Ja, och det gör jag gärna. (*visar på Neapelbukten*) Vad som helst är bättre än denna europeiska kyrkogård.

von Daun Så kan bara en ryss säga.

Tolstoj (vänligt till Alexej) Du får följa med henne.

Rumjantsev Pappa väntar på dig med sina utbredda armar.

von Daun Ni har tyvärr inget val, tsarevitj. Så länge ni inte har övergivit er mätress blir ni aldrig fri från Ryssland.

Alexej (besegrad) Ni har rätt allesammans. Mitt öde är Rysslands öde. Jag kan inte lämna Ryssland. Jevfrosinja, förlåt mig. Förlåt att jag någonsin förförde dig. Det kan jag endast sona genom att åter följa dig tillbaka till Ryssland.

Rumjantsev Då blir pappa glad.

Alexej Får jag alltid vara med henne? Får jag se mitt barn födas?

Tolstoj Självklart, tsarevitj. Tsaren har inget intresse av att skilja er åt. Tvärtom är han bara glad åt att ni visar er ha lite mandom kvar.

Alexej Du tvingar mig tillbaka till Ryssland, Jevfrosinja.

Jevfrosinja Nej, du tvingar dig själv.

von Daun Det är bäst som sker.

Tolstoj Kan vi meddela tsaren att ni är startklar?

Alexej Jag kommer tillbaka på två villkor: att jag får gifta mig med Jevfrosinja, och att vi får bo på mina lantegendomar utanför Sankt Petersburg.

Tolstoj De villkoren har tsaren ingenting emot. De är lätta och naturliga att infria.

Jevfrosinja Du skall få se, tsarevitj, att vi blir lyckliga.

Alexej Du får se det. Inte jag.

Rumjantsev Kom nu. Låt oss gå. Ska vi fara eller inte?
(*Alla går utom von Daun.*)

von Daun Jag hoppas vid Gud att jag har gjort rätt. Inte befallde kejsaren någonsin att tsarevitj måste avstå från slinkan. Han bara önskade det, och jag tydde hans önskan och uttryckte den bara för att se hur tsarevitj skulle reagera. Tyvärr visade han sig vara lika svag som alla andra. Nåväl, gjort är gjort. Det är bäst som sker. (*går*)

Scen 4. Moskva.
Peter den store ensam.

Peter (läser ett brev i ett hörn av scenen, som är mörk för övrigt.)

"Allernådigaste herre och lillefar,

Ovärdig all nåd har jag fått mottaga, o herre, Ditt storsinta nådiga brev genom herrar Tolstoj och Rumjantsev samt Din varma allgoda höga förlåtelse för min självsvåldiga avresa samt Ditt förbarmande över mig, stackars förlorade ytterst ovärdige son, i fall jag kommer åter till Dig, lillefar, vilket jag Dig hjärtinnerligt tackar för under uppriktiga tårar av rörelse, ödmjukt bönfällande Dig om att tillgift må skänkas mig för alla mina förbrytelser och andra straffvärldiga avvikelser från Din och Rysslands väg. Ytterst skuldtyngd och medveten om hur eländig och straffvärd jag är inför Dig ber jag Dig om Din nåd och ödmjucar mig för Dig och anförtror Dig mig själv med kropp och själ samt avreser med Dina två utsände i dessa dagar från detta Neapel till Dig, herre, och till Din nåd hemma i gamla heliga Ryssland.

Din uslaste och mest eländiga slav, som är ovärdig att mera kallas
Din son,

Alexej."

*(I det att han reser sig ger Peter upp ett gapskratt,
som är ihållande, stort och fruktansvärt,
som han själv.)*

Scen 5. Neapel (som scen 1 och 3)

Alexej Vi skall resa, Afrosinja, hem till Ryssland, hem till allas vår Lillefar.

Vad han skall komma att älska dig, lilla duva! Han kommer att omhulda dig som sin ögonsten, precis som jag.

Esopka Vad ni är glad idag, tsarevitj!

Alexej Ja, vi ska ju fara hem! Vi har återfått vårt förlorade hem, vårt förlorade hemland, i det att tsaren är god och nådig mot oss, som om han aldrig hade förlorat oss, och som om vi alla var goda och glada barn på nytt! Jag kan knappt bärga mig innan vi är hemma igen!

Jevfrosinja Jag har så ont!

Alexej Jevfrosinja, älskade, jag är här. Jag skall vaka över dig under hela resan som den bästa av fäder för ditt stackars lilla ofödda barn.

När den stunden kommer, då ungen ska födas, ska jag aldrig vika från din sida.

Vi ska vigas tillsammans så fort vi är inom Rysslands gränser,

och vi ska bo på mitt gods utanför Sankt Petersburg,

och vi ska leva lyckliga i alla våra levnadsdagar. Vilken lycklig familj vi skall bli!

Och vilket lyckligt land Ryssland skall bli igen!

Peter Andrejevitj! Låt mig få omfamna dig!

(omfamnar Tolstoj, som just kommer in genom dörren.

Denne tappar peruken, varvid han får sin flintskalle blottad och rodnar starkt.)

Tolstoj Seså, tsarevitj! Vi är inte hemma ännu!

Alexej Det struntar jag i! Jag älskar er alla och till och med kapten Rumjantsev. Jag är inte rädd för honom längre.

Tolstoj Han har aldrig velat dig något ont.

Alexej (glatt) Det tror jag det! När kommer han hit, så att jag kan få omfamna och kyssa honom också?

Rumjantsev (kommer in) Vad i all sin dar pågår här?

Alexej Far lille! (*omfamnar och kysser honom*)
Rumjantsev (till Tolstoj) Vad går det åt honom?
Tolstoj Han är så glad för att han får fara hem.
Jevfrosinja Han är så glad för att han är ryss.
Rumjantsev (till Tolstoj) Kan vi unna honom en sådan glädje med gott samvete?
Tolstoj Varför inte?
Rumjantsev Vi vet inte vad som väntar honom.
Alexej (glatt) Jo, jag vet det! Vi skall hädanefter alla leva lyckliga tillsammans, och aldrig mer skall pappa bråka med oss. Han har givit oss sin fulla förlåtelse! Det måste vi fira! Kom, Jevfrosinja! Låt oss dricka ett glas tillsammans!
Esopka (smittad av glädjen) Ja, låt oss alla skåla tillsammans!
Alexej (öppnar en flaska vodka) Ni också, herr Tolstoj och kapten Rumjantsev!
Rumjantsev Måste vi?
Alexej Det är bara kejsar Karl som fattas. Jag önskar han vore här! Skål för kejsar Karl! Skål för Österrike! Skål för Ryssland!
Rumjantsev (asvides) Dock är det nästan mot mitt samvete. (*dricker*)
Tolstoj Skål för tsaren!
Alexej Skål för greve Tolstoj!
Tolstoj Jag är inte greve ännu.
Alexej Du blir när vi kommer till Ryssland. Det skall jag sörja för. Jag kan övertala pappa, må du tro!
Jevfrosinja (glatt) Ja, skål då för lillefar!
Alexej Skål för pappa!
Esopka Det är bara zigenare och kosacker som fattas. Finns det ingen som kan dansa här?
Tolstoj (mörkt) Ni får dansa när vi kommer till Ryssland.
Rumjantsev (menande) Här förväntar man sig att vi uppför oss.
Alexej Inte jag! Jag är för glad för att mera uppföra mig. Joho! (*börjar dansa och klappa takten. Esopka börjar delta med narraktigt resultat. Jevfrosinja gapskrattar.*)
Tolstoj Seså, låt oss komma i ordning nu.
Rumjantsev Ryssland väntar.
Alexej Ja, låt oss inte låta Ryssland vänta. Inte en minut mer får vi förlora på vägen. Iväg, mina herrar! Ryssland väntar!
(Alla ut i hast medförande allt möjligt bagage och lämnande scenen efter sig tom och i kaos med den underbara Neapelgolfutsikten strålande i bakgrunden.)

(Paus före akt III)

Akt III.

Scen 1. Moskva.

(Alexej befinner sig ensam i ett rum i en kasern. Allt är grått och även vädret och omgivningarna utanför fönstret. Han går oroligt omkring. Tsar Peter kommer in.)

Alexej Far! (*skyndar fram för att omfamna honom men hejdar sig och faller ner på knä framför honom.*)
Peter Res dig upp, min son, och låt mig få omfamna dig. (*De omfamnas varmt och innerligt.*)
 Välkommen hem, min son.

Alexej Förlåt mig, far.
Peter För vad?
Alexej För allt ont som du har gjort mig.
Peter Vad menar du?
Alexej Jag menar, för allt ont som jag har gjort dig.
Peter Det låter bättre. Men du har inte gjort mig något ont. Det finns ingenting att förlåta. Är du glad över att vara tillbaka hemma i Ryssland igen?
Alexej Jag vet inte ännu. Men jag är glad över att åter få träffa dig.
Peter Du är uppriktig, min son. Fortsätt med det, så skall allt gå dig väl. Tveka inte inför att säga sanningen.
Alexej Det har jag aldrig gjort.
Peter Det är bra. Kom. Vi skall få oss litet mat. *(De går till ett dukat bord. Peter fyller två glas med brännvin och räcker det ena till sin son.)*
Skål för din återkomst.
Alexej Skål för Ryssland.
Peter *(menande)* Ditt Ryssland. *(De dricker.)*
Alexej Hu! Det var starkt det här.
Peter Menar du att du ännu inte vant dig vid att tåla vår nationaldryck?
Jag trodde inte du gjorde annat utomlands än gick omkring och drack. Du har alltid druckit mer än du har ätit, och du har aldrig sett anskrämligare ut än nu. Du ser ju ut som en kråkskrämma i din tårdhet och blekhet, eller ännu värre: du ser ut som en klockare från landet.
Vad är du rädd för? Drick mera! Här skall vi nog göda upp dig. Ta en smörgås.
Alexej Din aptit, far, har alltid varit bättre än min.
Peter Det är just vad som är felet med dig. Du har aldrig haft någon aptit ens på livet.
Alexej Är det ett brott att inte vara lik dig?
Peter Ja, det är ett brott om du är tsarevitj. Men nu är det inget brott längre, ty du är icke längre tsarevitj.
Alexej Förnekar du att jag är din son?
Peter Nej, men din styvmor Katarina har just fött mig en annan son som heter Peter efter mig. Han är den nye tsarevitj. Din offentliga tronavsägelse kommer att äga rum om ett par dagar. Du har ju redan av sagt dig alla rättigheter.
Alexej Ja, det har jag för din skull, far.
Peter Alltså är det bara stadfästelsen och kungörelsen därav som saknas. Den kommer högtidligen att gå av stapeln i katedralen på måndag. Jag hoppas du inte har några invändningar.
Alexej Din vilja är min lag, far. Jag hoppas endast få behålla min havande hustru, hennes kommande barn och vår försörjning.
Peter Dem har jag redan beviljat dig. Min tsarevna är en före detta soldathustru, tvättkäring och analfabet, och din är en före detta gatslinka. Vi ryssar förnekar oss inte. Drick mera, min son!
(fyller på de stora glasen till brädden.)
Alexej Jag är redan alltför berusad.
Peter Det syns inte. Du är bara ännu blekare. Du har alltid varit en blekfis. Men berätta nu. Vilka medhjälpare hade du egentligen i sammansvärjningen?
Alexej Vilken sammansvärjning?
Peter Mot mitt liv.
Alexej Jag känner inte till någon sådan sammansvärjning.
Peter Ändå rymde du utomlands och spred förtal om mig och Ryssland inför alla hov i Europa. Vem hjälpte dig fly?
Alexej Det vet du. Kikin, Dolgorukov, Vjazemskij och Afanasjev. Jag har inga hemligheter för dig.

Peter (leende) Det är bra att vi inte har några hemligheter för varandra.
Vilka fler hjälpte dig fly?

Alexej Inga fler.

Peter (slår handen i bordet) Vilka fler hjälpte dig fly, frågade jag!

Alexej Det var bara dom fyra.

Peter Var det inte också planer på politiska omvälvningar, organiserande av uppror och komplotter mot mitt liv?

Alexej Det vet jag ingenting om.

Peter Du ljuger!

Alexej Om förlåtelse, far, men jag har aldrig ljugit eller varit politiskt intresserad.

Peter Och din mor? Visste hon om din flykt?

Alexej Kräver du att jag anger min egen mor och komprometterar din egen hustru inför dig?

Peter Hon är inte min hustru längre.

Alexej Kyrkan godkänner endast ens första äktenskap.

Peter Åt helvete med kyrkan! Visste din mor om det eller inte?

Alexej (tvekande) Jag vet inte om hon visste om det.

Peter (lugnare) Förlåt mig, min son. Jag vill inte vara hård mot dig på dagen för din återkomst. Men jag vet inte var jag har dig. Det har jag aldrig vetat.
Och det måste jag få veta.

Alexej Min far, du har mig här.

Peter Nej, det är det jag inte har. *(reser sig)*
Vi ses på nytt på måndag i audienssalen, då din tronavsägelse skall förkunnas.

Alexej Vill du inte se mig mer före det?

Peter Jag har för mycket att göra. Du får träffa Peter Tolstoj och en biktfar.
Passa på att bikta dig ordentligt.

Alexej (på knä) Har jag din förlåtelse?

Peter (efter en paus, kallt) Det finns ingenting att förlåta. *(går)*
(Alexej dricker tyst upp det sista av brännvinet.)

Scen 2. Samma ställe.

Alexej Vad skall jag ta mig till, Peter Andrejevitj?

Tolstoj Du måste bekänna allt. Det är din enda chans.

Alexej Vad kommer att hända på måndag?

Tolstoj Det får du se då. Bered dig på det värsta. Det är lika bra att du förbereder dig på ditt livs värsta förödmjukelse. Tänk dig att det värsta som kan hända händer, så blir du inte obehagligt överraskad.

Alexej Ni är en klen tröst, Peter Andrejevitj.

Tolstoj Jag kan ingenting göra.

Alexej Det är snällt av er att vilja vara hos mig.

Tolstoj Ni är ett stackars vilset barn, tsarevitj, som den grymma modern Ryssland har förskjutit. Eftersom jag är ryss måste även jag känna dåligt samvete därför.
Men se, här kommer er biktfar. Avge nu en fullständig bikt. Det kan hjälpa er.

Alexej Jag skall säga allt, så har jag sedan ingenting mer att säga.
Farväl så länge, Peter Andrejevitj.
(Tolstoj går när prästen kommer in.)
Denne gör korstecknet över Alexej och mumlar några biktförberedande böner.)

Är ni en riktig präst, fader Varlaam?

Prästen Om jag inte är det, så hjälpe mig Gud.

Alexej Och om ni är det?

Prästen Vad menar ni?

Alexej Om ni är det, så innebär det att ni har en helig tystnadsplikt
beträffande allt vad jag säger till er.

Prästen Min plikt är förvisso helig.

Alexej Vad menar ni med det?

Prästen Att jag är lika helig som ni håller kyrkan, det vill säga, att ni kan lita på mig.

Alexej Jag bad om min egen biktfar. Varför fick jag honom ej?

Prästen Han var tyvärr upptagen.

Alexej Alla omänskliga människor är för upptagna för att orka bry sig
om sina medmänniskor. Men min biktfar var inte sådan.
Varför fick han inte träffa mig?

Prästen Er far tror att han är er medbrottsling.

Alexej Medbrottsling till vad? Vilket brott har jag begått?

Prästen Det är det ni skall bikta för mig,
så sant som att ni håller kyrkan för helig och ofelbar.

Alexej Jag sviker aldrig kyrkan så länge Gud icke gör det.
Nåväl. Allt vad som är på mitt samvete skall ni få höra.
Min enda synd, mitt enda brott, som jag icke tidigare har bekänt, är,
att jag, när tsaren låg för döden för ett år sedan, önskade honom död.
Och det gjorde jag icke för min egen skull utan för min mors skull,
för hela hennes familjs skull, för kyrkans och för alla dess tjänares skull
och för hela Rysslands och för alla deras skull som led under tsarens tyranni.
Det är min enda synd. När tsaren tillfrisknade
var det att resa utomlands det enda hopp jag kunde ge alla dessa betryckta
och det enda jag mera kunde göra för dem.

Prästen Alltså visste din moder om din avresa?

Alexej Naturligtvis.

Prästen Det skulle du ha talat om för tsaren.

Alexej Varför det?

Prästen Det hade varit bättre för dig.

Alexej Jag vill inte att tsaren skall mörda min mor.

Prästen I stället kommer han nu att mörda dig.

Alexej Varför det?

Prästen Han är kyrkans överhuvud och ofelbar som kyrkan.
Jag måste därför tala om denna din bikt för honom.

Alexej Fader, om ni är präst så måste ni veta, att ingen har skadat kyrkan
så som tsar Peter den store.

Prästen Men kyrkan är ofelbar, och tsaren är dess överhuvud.
Han har själv gjort sig till det i Guds namn. Jag förlåter er er synd,
och Gud gör det säkert också, men om tsaren kan göra det vet jag inte.
Tsaren är tyvärr mäktigare än Gud i denna världen för tillfället.
Förlåt honom, tsarevitj, och Gud vare med er.
*(Ger hastigt syndaförlåtelsen och den avslutande välsignelsen
och avslutar bikten nästan abrupt och går. Alexej får ingenting mer att säga.)*

Scen 3. Audienssalen i Kreml.

*(Präster, senatorer och militärer. Tung och dystert marschmusik.
Sist av alla inträder tsar Peter, som tar plats högst upp på tronen.
En prakt och högtidlighet utan gränser.
Slutligen införs tsarevitj mellan två beväpnade vakter.
Han är magrare och blekare än någonsin. Tolstoj går bakom honom.)*

Tolstoj (till tsarevitj) Ödmjuka dig nu ordentligt. Det är ditt enda hopp.

(Framför tronen och tsaren faller tsarevitj på knä.)

Alexej Allernådigaste herre och allershögste härskare och lillefar, ännu en gång vågar jag bekänna min ofantliga skuld och otacksamhet till er för min svåra försyndelse att utan er tillåtelse söka mig utomlands och ställa mig under kejsaren av Österrikes beskydd, för vilken oförsvarliga förseelse jag ännu en gång ber er om er nådiga förlåtelse.

(bugar sig med huvudet mot golvet)

(Tsaren tycks inte se honom och ger ett tecken till vicekanslern Sjafirov.

Denne träder fram med ett stort manifest som han uppläser för alla närvarande.)

Sjafirov "Alla känna väl till hur hårt vi, Rysslands härskare, ha ansträngt oss för att uppfostra vår före detta tsarevitj Alexej till att bli en duktig efterträdare på sin faders tron, samt hur alla våra ansträngningar har visat sig vara förgäves, då sagde förutvarande tsarevitj Alexej lönat alla våra ansträngningar med hatisk otacksamhet, omåttlig lättja, totalt ointresse för alla praktiska, militära och administrativa kunskaper, skandalösa utsvävningar utan tal och gränser, otuktigt leverne, dryckenskap samt umgänge med brottslingar, skökor och andra socialfall.

Ytterst olyckliga över hans förhärdelse i sitt onda, upproriska och för staten skadliga uppsåt har vi sett oss nödsakade till att beröva honom tronen,

då han envist vägrat låta sig tillrättavisas. Hans olydnads olyckliga bana kröntes då han i stället för att lyda vår vilja att infinna sig i Köpenhamn för att delta i krigiska åtgärder mot Sverige hellre föredrog att medtaga en hora utomlands, med vilken han fortfarande lever i skändlig otukt, och med henne ställa in sig hos Österrikes kejsare till stor förlägenhet för denne, sin förutvarande svåger. Han nöjde sig icke därmed utan förtalade oss och Ryssland inför hela Europa och äventyrade därmed freden mellan Ryssland och Österrike.

Aldrig förr har det hänt att en så nedrig usling dragit vårt land och vår tron ner i en sådan skandal och vanära inför världen.

Ehuruväl denne vanartige och otuktige son förvisso i hela världens ögon förtjänar döden för sitt självsvådiga och universellt skadliga handlingssätt, så har vi i vår enkannerliga nåd beslutat att tillgiva honom skulden för hans landsförräderi och nöjt oss med att låta honom straffas av sitt eget samvete och omvärldens förakt."

Peter (reser sig) Förstår du, min son, att jag icke kan lämna mitt rike i arv åt en slyngel vars omstörtande verksamhet och oskickliga omdöme lovar att förstöra allt vad jag, fadern, har uppbyggt i form av ära och anseende för Ryssland? Om du icke förstår det själv, så förstår dock samtliga här närvarande samt dessutom alla politiker i hela Europa det: de måste alla hålla med mig. Jag gör det enda möjliga i det att jag berövar dig tronföljden till förmån för min nya äkta son Peter Petrovitj.

Men i egenskap av din naturlige far förlåter jag dig dock alla de komplotter och intriger som du har anstiftat mot Rysslands existens, men blott på ett villkor: du måste ange alla dina medbrottslingar utan undantag.

Om du undanhåller den allmänna rättvisan ett enda namn ansvarar jag icke för följderna. Nå, Sjafirov, fortsatt uppläsningen och manifestet.

Sjafirov "Därför insätta vi i stället för den ämbetet ovärdige furst Alexej vår ännu omyndige och minderårige son Peter Petrovitj Romanov som vår ende laglige arvtagare till Rysslands tron, och vare sagde furst Alexej för tid och evighet arvsrätten berövad även om samtliga övriga släktingar skulle avlida före honom. Därmed uppmana vi alla trogna undersåtar med hela vårt ryska folk att enhälligt hylla och tillerkänna vår härmed utkorade universalarvinge Peter Petrovitj tronen, samt förklara vi alla som behaga göra gemensam politisk sak med furst Alexej såsom förrädare mot oss och fäderneslandet endast värdiga att förtjäna döden."

(Sjafirov träder tillbaka.)

Peter Nu samtliga till Uspenskijkatedralen för att kyssa korset såsom tecken på vår oomkullrunneliga trohet till vår tronarvinge Peter Petrovitj Romanov!
(*Alla lämnar småningom salen i långsam pompa till tonerna av den dystra tunga processionsmusiken som ånyo spelar upp. Endast Peter och Alexej blir slutligen kvar.*)
Nå, eländige, hörde du allt? Förstår du vad som sker, om du döljer en enda detalj av dina brott? (*tystnad*)
Du blir straffad med döden. (*tystnad*)

Alexej Jag förstod det, far.
Peter Nå, har du ingenting mera att säga?
Alexej Jag har redan angivit alla.
Peter Alla?
Alexej Alla.
Peter Jag har mottagit en lista av dig som upptar ett femtiotal namn på personer som varit dig behjälpliga i dina gräsliga avsikter mot Ryssland, men det är ett namn för litet. Du har icke bekänt allt. Listan är ofullkomlig. Tänk efter. Har du verkligen angivit alla?

Alexej Alla.
Peter Utan undantag?
Alexej Utan undantag.
Peter (skriker) Du ljuger! (*griper honom om strupen och skakar honom*)
Din mor då? Din moster? Din morbror? Dosifej i Rostov?
Jag vet allt! Du kan inte dölja något för mig!
(*När tsaren släpper Alexej är denne blå i ansiktet.*)

Alexej (efter en tyst paus) Jag kunde icke ange min egen mor.
Peter (efter en laddad paus) Du angav alla utom huvudpersonen.
Alexej (efter en paus) Jag angav alla utom min egen mor. Bestraffa mig men skona henne.
(*Peter ser ursinnigt på honom en lång stund och går sedan utan ett ord vidare.*)
Alexej (på knä) Förlåt mig! (*faller omkull*)

Scen 4. Uspenskijkatedralen.

(*Som förut. Högtidligt till tusen. Ministrar, senatorer, generaler, arkierejer samt övriga världsliga och andliga dignitärer.*)

Sjafirov (uppläser) "Jag, Alexej Petrovitj Romanov, erkänner att jag genom mina talrika brott mot Rysslands folk och säkerhet förlorat all successionsrätt till Rysslands tron.

Väl medveten om min omåttliga straffbarhet och mänskliga ovärdighet svär jag därför inför Gud och er alla att utan förbehåll underkasta mig min faders och regeringens vilja och att aldrig uppställa något anspråk på något arv från Rysslands sida. Jag erkänner själv härmed min bror Peter Petrovitj som min faders ende legitime arvtagare. Detta undertecknar jag med min egen hand samt kysser korset som tecken på min totala underkastelse,

Alexej Petrovitj Romanov."

(*tar fram ett annat manifest*)

"Denne vår vanartade son Alexej Romanov förklaras härmed arvlös för sin omöjliga mot tsar och fosterland uppstudsiga läggning, för sitt vidlyftiga samröre med brottslingar, lejda mördare, landsförrädare och homosexuella, för sin oförbätterliga sedeslöshet, för sin totala otacksamhet mot sin välvillige far och för sitt omänskliga beteende mot sin egen enda lagvigda hustru, då han, medan hon ännu levde trots skändlig misshandel och försummelse från hans sida, förgapade sig i en samhällsparasit av lägsta härkomst, inhyste detta stycke under samma tak som sin maka och levde illegitimt med denna varelse

medan han lät sin maka dö till följd av försummelse och vanvård från hans sida.

Trots den oerhörda skam som tillfogades oss, Ryssland och det ryska folket genom denne vanartade sons flykt och hans spridande av onda rykten om oss utomlands, handlingar som skulle göra vilken annan landsförrädare som helst förtjänt av omedelbart dödsstraff, har vi förbarmat oss över honom och förlåtit honom hans oförnuft och bristande omdöme men kan dock icke återskänka honom tronen, som i stället tillfaller vår andre son Peter Petrovitj trots dennes späda ålder. Vem som än vågar trotsa detta beslut med att fortsätta hylla vår förlorade son Alexej såsom tronföljare eller ge honom något som helst stöd eller bistånd kommer att förklaras såsom vår, Rysslands och det ryska folkets fiende samt bestraffas med döden. Detta manifest vare kungjort i alla Rysslands städer, i alla dess kyrkor och på alla dess torg inför alla ryska medborgare, på det att det ryska folket enhälligt må fördöma den otuktige och förlorade sonen Alexejs dåliga exempel."

(Högtidlig procession. Samtliga närvarande begynner kyssa korset som tecken på underkastelse medan munkarna mässar, rökelsen blossar och klockorna spelar.)

En röst från massan Länge leve tsarevitj Alexej,

den ende rättmätige arvtagaren till Rysslands tron!

(Alla häpnar. Allt kommer av sig. Peter uppenbarar sig mitt på scenen.)

Peter Vem vågar predika uppror i katedralen?

(Allmänt mummel. Sorlet stiger. Man vet varifrån rösten kommit, men individen i fråga kan ej lokaliseras.)

För fram den skyldige!

(Slutligen förs en äldre gubbe med långt skägg fram av två arkimandriter.)

Vem är du?

Gubben Tsarens lojalaste undersåte.

Peter Ändå vänder du din tunga mot tsaren?

Gubben Just därför.

Peter Vad menar du, gubbe?

Gubben Störta icke Ryssland i olycka, lillefar. Skär icke av din egen lem.

Du har redan förstört Rysslands kyrka med att göra dig själv till dess överhuvud och kräva att alla präster skall inrapportera till dig alla bikthemligheter som rör staten. Förstör icke även ditt eget kött och blod, ty då förstör du hela Ryssland och tsardömet. Sannerligen sannerligen säger jag dig, lillefar, att om du förgör din son tsarevitj Alexej så skall hela Ryssland med kyrka och allt och hela ditt tsardöme förgås.

Ty din son Peter Petrovitj skall dö, medan din son Alexej den helige skall leva fastän du dödar honom.

Peter Gubben är fnoskig. – Skall jag då nära en orm vid min barm?

Skall jag låta min son förgöra mitt livsverk?

Gubben Din son är den ende som vågar kritisera dig. Du borde ge akt på hans kritik och lära av den i stället för att såga av den friska grenen bara för att den vågar växa.

Ingen är fullkomlig och allra minst du, lillefar. En människa är aldrig sig själv nog, utan alla hennes egenskaper innebär en motsvarande brist på egenskaper

av motsatt slag. Du är praktisk medan din son är andlig.

Du är grym medan din son är mild. Du är inte allt.

Du kan bli allt endast tillsammans med din son,

(skriker) Rysslands framtids och heliga kyrkas enda hopp!

Peter För ut den här stackaren och flå honom levande. Häng honom sedan i vippgalgen och stegla honom sedan tills han dör. Vi måste statuera exempel.

(ropar ut i kyrkan med dånande stämma)

Ty ingen har rätt att kritisera mig! Jag är den enda ofelbara kyrkans överhuvud!

Jag är perfekt och ofelbarheten själv! Jag har banat vägar över hela Ryssland och koloniserat hela Sibirien! Jag har kartlagt Berings sund och gjort riket Ryssland till en världsdel och till jordens största rike genom tiderna! Jag är styrkan medan min son är svagheten, en skorpion, ett giftdjur, en parasit, en reptil! Jag är överlägsen. Ingen skall någonsin kunna motstå mig, ty då skall jag krossa honom! Jag är Ryssland, och den som säger ett ord emot mig är min fiende på liv och död som jag skall krossa och krama blodet ur såsom ur en svamp!
 Ty ingen kan krossa mig, inte ens Karl XII av Sverige, inte ens vårt lands alla församlade präster tillsammans, inte ens min illistige son, inte ens Gud! Ty jag är sådan att jag förr skall krossa Gud än att jag låter mig krossas av honom. Och jag skall göra Ryssland likadant som jag själv är för evärdliga tider!
 Låt processionen fortsätta. Kyss korset och hylla min nyfödde son Peter Petrovitj som tronföljare, undersåtar, om livet är er kärt! Jag har talat.
(drar sig tillbaka.)
Processionen med korskyssandet, munkmässandet och klockringandet fortsätter.)

Akt IV.

Scen 1. Sankt Petersburg. Ett fängelse.

Jevfrosinja (i havande tillstånd) Peter Andrejevitj, jag måste veta varför jag är instängd här.
 Vad ont har jag gjort? Varför får jag inte träffa min man?
 Jag kan ju nedkomma när som helst!

Tolstoj En stab av läkare väntar på att få förlossa er när den tiden är kommen. Inget lidande kommer att vederfaras er, och ert barn kommer att komma i bästa händer genast. Ni har ingenting att oroa er för.

Jevfrosinja Utom min man.

Tolstoj Er man är på väg från Moskva hit till Sankt Petersburg just nu.
(stöveltramp utanför)
 Men jag hör att tsaren är på väg hit nu. Han skall ställa er några frågor. Var inte orolig, mitt barn. Svara honom bara uppriktigt och tala sanning. Om ni gör det skall ingenting ont hända er.

Jevfrosinja Kan jag lita på det? *(Peter in.)*

Peter Peter Andrejevitj Tolstoj, lämna oss ensamma med denna dam. *(Tolstoj går ut.)*
 Nå, min nådiga, hur känns det? Inga värkar ännu?

Jevfrosinja Nej.

Peter Vänta bara. De kommer.

Jevfrosinja Vad vill ni mig?

Peter Jag vill bara veta sanningen om min son.

Jevfrosinja Vad kommer att hända honom?

Peter Det beror på er.

Jevfrosinja Vad kan jag göra för honom?

Peter Ni kan säga sanningen.

Jevfrosinja Har han inte gjort det själv?

Peter Bara delvis.

Jevfrosinja Jag säger ingenting förrän jag får veta vad ni kommer att göra med mitt barn.

Peter Ni har ingen anledning att frukta för ert barns liv. Ert barn kommer att födas här i själva mitt paradis Sankt Petersburg med landets bästa barnmorskors hjälp, och det kommer sedan omedelbart att få den mest kungliga behandling. Här föds inte var dag ett barn med purpurstövlar.

Jevfrosinja Purpurstövlar?
Peter Det är det samma som av tsarens eget kött och blod.
 Det är ju dock mitt barnbarn som ni kommer att föda.
 Jag har all anledning att omhulda det som om det vore mitt eget barn,
 i synnerhet om det är en son.

Jevfrosinja Det tackar jag för. Då är jag villig att lita på er och stå till er tjänst.
Peter Det tackar *jag* för. Jag ber er då genast att avslöja samtliga
 tsarevitj Alexejs medbrottslingar.

Jevfrosinja Han har inga medbrottslingar.
Peter Är han då ensam brottsling?
Jevfrosinja Till vad?
Peter Till alla upprorsplanerna, till komplotterna mot mitt liv
 och till att ha vänt hela Europa emot mig.

Jevfrosinja (förskräckt, tiger)
Peter Det är ingen idé att ni försöker skydda honom. Han är förvunnen
 och överbevisad om sin skuld. Ingenting kan rädda honom från rättvisan.
 Han har själv bekänt hela vidden av sitt personliga landsförräderi.
 Han har försökt vända hela kyrkan och hela folket emot mig
 men därvid endast vunnit hela världens förakt för honom själv.
 Han har givit mig en lista på femtio av sina medbrottslingar,
 som jag kan visa för er om ni vill, men på denna lista saknas bevisligen några namn
 som han har envisats med att hemlighålla för oss. Endast ni kan hjälpa honom
 med att bekänna vad han inte redan själv har bekänt.

Jevfrosinja Jag är inte hans medbrottsling. Han våldtog mig och tvingade mig med sig
 utomlands. Det är mest min förtjänst att ni fick honom levande tillbaka.
 Endast jag lyckades övertala honom till att resa hem till er frivilligt.

Peter Därmed har ni gjort Ryssland en ovärderlig tjänst som aldrig skall glömmas
 och synnerligen belönas. Om ni föder en son skall han bli närmaste arvingen
 efter min egen andre son Peter Petrovitj.

Jevfrosinja (lyser upp) Det sjuka spädbarnet?
Peter (mörkt) Ja, det sjuka spädbarnet.

Jevfrosinja Så min son blir då tronarvinge före tsarevitj?
Peter Tsarevitj Alexej blir aldrig tronföljare mera.
Jevfrosinja Och min försörjning?
Peter Den garanterar jag er tills ni dör. Er makt blir större än Alexejs.
Jevfrosinja Det är allt jag begär. Jag skall gärna göra en lista över alla som jag vet
 att tsarevitj någonsin har stått i kontakt med. Den omfattar även många
 av era agenter utomlands. Tack vare dem har ni inget gott rykte utomlands.

Peter Det är tack vare tsarevitj Alexej ensam.
 Han är den drivande kraften bakom allt antiryskt.

Jevfrosinja Ni kan se det så om ni vill. Får jag bara penna och papper
 så skall jag ha en full bekännelse färdig åt er i morgon.
 Jag skall också bekänna alla mina egna synder.
 Jag har också några intressanta brevutkast åt er, som jag har sparat.

Peter Det gläder mig. Som belöning får ni träffa tsarevitj så snart ert barn är fött.

Jevfrosinja Varför inte före födelsen?
Peter Jag tror inte han hinner fram till dess. Vägarna är leriga så här på vårvintern.

Jevfrosinja Vi får se. Jag hoppas få se honom så snart som möjligt.
Peter Ingenting kommer att vålla honom så stor glädje och vara honom till större hjälp
 än er goda vilja att samarbeta med oss.

Jevfrosinja För hans skull gör jag gärna vad som helst.
Peter Så talar en riktig äkta hustru.
Jevfrosinja När får vi gifta oss?

Peter Så snart han är här.
Jevfrosinja Vad jag längtar till dess!
Peter Se bara till att ni föder ert barn friskt och krytt, så skall hela världen bli er.
Jevfrosinja Ni får mig nästan att tro er.
Peter Min enda åstundan är att bli en god farfar.
Jevfrosinja Det är ni redan.
Peter Tack. Adjö.
Jevfrosinja Adjö, lillefar. (*Peter går.*)
 Vilken lycka! Tänk att tsaren är så god ändå! Äntligen har Ryssland fått den goda, dugliga och idealiska tsar som hon alltid har förtjänat!
 Gud välsigne tsaren. (*Korsar sig andäktigt.*)
 "Det folk som lever i mörkret skall få se ett stort ljus..."
 (*börjar be några böner. Scenen höljs i mörker.*)

Scen 2. Vinterpalatset.

Alexej Jag ber er, lilla mor, att försöka övertala pappa till att låta mig få gifta mig med min hustru. Det är min yttersta och sista plikt.
 Sedan bryr jag mig inte om vad som händer mig därefter.
Katarina Ack, min styvson, du vet inte hur det ligger till.
 Den sista som kan hjälpa dig mer är jag. På dina enträgna böner genom Peter Andrejevitj Tolstoj har jag ordnat så att du får komma hit och kanske träffa dina barn, men det är det yttersta jag kan göra.
 Din far har redan förhört din hustru, hon lär ha bekant mer än allt, och hon har som lön där för fått sin värdiga förlossning under all tänkbar komfort.
Alexej Har hon redan fött mitt barn? Blev det en son?
Katarina (gråter) Ja, mitt barn, en späd liten gosse. Ack, fråga mig inte mera.
 Se, nu kommer din förra hustrus guvernant med de två små barnen.
 Men tiden är kort. Din far kan komma hit när som helst.
 Han kan flyga från Petersburg till Moskva och tillbaka igen via Stockolnij.
 (*En dörr har öppnats och in kommer en guvernant med en fyraårig flicka och en pilt på armen.*)
Alexej Mina barn! Min olyckliga Charlottes stackars barn! Min dotter Natasja!
 Hur mår ni? Ack, gråt icke, lille Pjotr! Ser jag så förfärlig ut, att jag skrämmer dig från vettet? Ack, du vet inte att jag är din ende far.
 Min stackars flicka! Ta väl hand om din lille bror. Han har ingen annan än dig.
Peter (kommer in) Vad är detta? Detta är ingen plats för småbarn. För ut dem genast!
 Vem har låtit dem komma in hit? Och vad gör du här, Alexej?
 För resten, det var bra att jag fick se dig tidigare än väntat.
 Jag har några nya frågor att ställa dig.
 Gå ut med de andra, Katenka. Vi talas vid sedan.
 (*Katarina ser sig nödsakad att köra ut guvernanten och barnen och går själv ut efter dem.*)
 Sätt dig, Alexej Petrovitj.
Alexej (sätter sig) Vad är det?
Peter Har du skrivit detta brevet? (*visar honom ett brev*)
Alexej (läser det) "Jag skriver detta för att övertyga er alla om att jag alltjämt lever vilka rykten ni än får höra om mig." Ja, det skrev jag i Neapel.
Peter Frivilligt?
Alexej Nej, under tvång.
Peter Hur så?
Alexej Vicekansler Schönborn i Wien bad mig skriva ett offentligt meddelande hem till alla mina vänner i Ryssland om var jag var och varför,

så att jag därigenom skulle behålla all min prestige här hemma.
 Jag tror att det var kejsarens idé. Om jag inte skrev det
 så skulle kejsaren inte längre kunna underhålla mig.

Peter Och varför skriver du då: "Jag ber er alla nu att inte överge mig nu,"
 och varför är ordet "nu" överstruket båda gångerna?

Alexej (rodnar) Det vet jag inte. Jag minns inte. Det är nog vanliga plumpar.

Peter Är du säker på att du aldrig någonsin varken i handling eller tanke
 har velat min död? Är det alldeles säkert?

Alexej En son har ingen anledning att önska sin faders död så länge fadern är hans fader.

Peter Har jag icke alltid varit din fader?

Alexej (är tyst)

Peter Du behöver inte svara. Tolstoj!

Tolstoj (kommer in) Ja, lille far.

Peter Hämta hit dem.

Alexej Vilka?

Peter Du får se.
 (Tolstoj kommer in med Jevfrosinja. Hon är helt okänslig och frånvarande.)

Alexej Jevfrosinja!

Peter Välkommen, min blivande svärdotter!

Alexej (vill störta fram till henne)

Peter Håll, min son! Ni är inte gifta ännu!

Alexej Jevfrosinja! Varför är du så blek? Vad har de gjort med dig? Var är vår son?

Peter Nå, Jevfrosinja, tänk nu på din son! Svara nu uppriktigt!
 Du känner till detta brev, ty du har själv givit det åt mig.
 Skrev tsarevitj det själv eller under tvång?

Jevfrosinja Han skrev det helt och hållet frivilligt.

Peter Varför?

Jevfrosinja För att underhålla oppositionen i Ryssland.

Peter Opposition är det samma som uppror. Nå, min son, ljuger hon, eller ljuger du?

Alexej Jevfrosinja, vad har de gjort med dig? Jag känner inte igen dig. Hur kan du
 ljuga så?

Peter Han säger att du ljuger, Jevfrosinja. I så fall måste jag låta tortera dig
 för att få veta den verkliga sanningen. Tänk på din son. Har du ljugit?

Jevfrosinja Nej. Tsarevitj önskade bli tsar och underblåste därför allt hopp i Ryssland
 om bättre tider.

Alexej Ingen önskade att jag skulle bli tsar utom du, Jevfrosinja.

Peter Han beskyller dig för lögn, Jevfrosinja. Jag måste tortera dig.

Alexej Nej, rör henne inte!

Peter Eller skall jag tortera dig i stället?

Alexej Ja, hellre det!

Jevfrosinja Var är mitt barn?

Peter För ut henne, Tolstoj. Nå, skall jag tortera henne för att hon ljuger,
 eller skall jag tortera dig för att du ljuger?

Alexej (väntar tills Jevfrosinja och Tolstoj är borta) Vad har du gjort med hennes son?

Peter Hon har ingen son.

Alexej Har ni mördat det?

Peter Barnet var dödfött.

Alexej Du ljuger!

Peter Icke mer än du, min son. Lögner bemöts bäst med lögner.
 Bekänn att du har önskat mig död, att du har varit villig att ställa dig i spetsen
 för vissa upprorsledare här i Sankt Petersburg, i Moskva samt i Rostov,
 och bekänn att du har velat göra dig till tsar, så går Jevfrosinja fri.
 I annat fall måste hon dömas och dödas för att ha försökt vålla

en Romanovs undergång. Ditt samvete har sista ordet, tsarevitj Alexej. Jag vet hela sanningen, och du vet att jag vet den, ty du vet vad du har bekänt för en biktfar i Moskva. Jag saknar blott bevis. Om du icke ger mig det måste Jevfrosinja dö.

Alexej Om du berättar vad ni har gjort med hennes barn skall jag ge dig beviset.

Peter (oberörd) Nåväl. Ditt pris är skäligt: sanning för sanning. Din son Ivan ströps samma dag som han föddes och ligger nu i sprit på mitt laboratorium. Han kommer att ingå i min kollektion av monster. Du vet att jag tidigare har samlat dvärgspädbarn, siamesiska tvillingar och andra monster. Ivan Alexejevitj Romanov tar priset i samlingen såsom enda medlemmen av Rysslands evigt härskande dynasti.

Alexej (svimmar)

Peter Stackars gosse. Han är färdig. Tolstoj! (*Tolstoj kommer in.*) Tag hand om honom och för honom ut till fästningen Peter Paul. Han har lovat oss den sista bekännelsen. Om han inte skriver den själv får vi förfalska den. Och hämta hit Sjafirov. Jag måste kungöra ett nytt manifest som förklarar för hela världen hur det gick till när tsarevitj Alexej genom fortsatta stämplingar gjorde sig ovärdig den fulla förlåtelse som han hade erhållit annars. (*Tolstoj bugar sig och går.*)

Peter (gnuggar händerna) Det hela går som smort! Min egensinnige son har satt sin sista potatis; efter det att han övergivits och förrått av sin hustru samt förstått hur vi var tvungna att ta livet av den nyfödde bara för hans halsstarrighets skull har han ingenting mera att leva för. Dock kan jag inte ta livet av honom utan vidare. Jag kan aldrig göra något sådant utan Guds välsignelse. Därför skall jag utbedja mig om den av min heliga kyrka, och Gud nåde de heliga prelaterna om de inte godvilligt ger mig den!

Akt V.

Scen 1. 17 juni 1718. Senatens audienssal i Sankt Petersburg. Ministrar, senatorer, generaler, guvernörer, officerer, överkrigskommissarier, bojarer, stolniker, okolnitjer med mera till ett sammanlagt antal av 127 stycken plus tsar Peter den store.

Peter Ärade medlemmar av min egenhändigt ihopskrapade överdomstol, väl medveten om att ingen av er egentligen vet varför ni är kallade hit, skall jag ge er en kortfattad förklaring. Om några minuter kommer en anklagad att bli ställd inför rätta inför er, vars liv eller död det blir er sak att avgöra. Denne anklagade är min före detta son före detta tsarevitj Alexej Petrovitj Romanov, Rysslands värste landsförrädare genom tiderna, en drinkare och horkarl, en upprorsman och anarkist, en fadermördare och en kyrkofientlig fanatiker. Ni vet alla vad han är anklagad för, ni kan icke ha undgått att ta del av de åtskilliga manifest rörande hans person som kungjorts över hela landet, och det återstår blott för honom att få försvara sig inför en opartisk domstol. Bevismaterialet är otvetydigt, ni kommer alla att få ta del av dokument och bekännelser under rättegångens fortskridande som är skrivna av honom själv. Och jag vill nu inleda denna session med att för er belysa mitt eget bryderi i denna affär i egenskap av den anklagades fader. Jag vände mig till vår allerheligaste statskyrka och frågade alla de högsta

biskoparna, metropoliterna, arkimandriterna och hieromonakerna i landet till råds
i denna särskilt för mig så kinkiga fråga. Ovillig att begå någon synd
framförde jag till dem alla mina samvetsbetänkligheter:
jag var offrets far och kunde vara alltför partisk i saken,
och jag hade redan lovat honom min fullständiga förlåtelse både muntligt och skriftligt
om han blott uppriktigt bekände och ångrade sin skuld, och däri just ligger knuten:
ända intill denna dag har han icke bekänt allt
och ännu mindre visat någon som helst ånger i saken.
Vi har att göra med den envisaste människan i världen: han vägrar att bli som vi.
Jag skall nu läsa upp det högsta prästerskapets svar till mig.

(tar fram ett dokument)

"Efter mycket eftertänksamt överläggande har vi kommit fram till att denna sak
helt och hållet sorterar under den världsliga domstolen och icke under den andliga.
Enligt lag stiftad av den allerhögsta makten i landet har densamma icke att inhämta sina
undersåtars mening i någon sak utan bestämmer helt själv
vad den vill och icke vill utan några råd av lägre myndigheter.
Emellertid är det vår plikt att anföra nio exempel ur Gamla Testamentet
som anbefaller hårdhet mot en otuktig och olydig son
samt sju exempel ur Nya Testamentet som anbefaller mildhet i liknande fall.
Vår plikt är allenast att döma över anden.
Må köttet och blodet döma över köttet och blodet."

Kort sagt, allt vad de allerheligaste prästerna behagar att säga är blahá blahá.
Vi står alltså ensamma och måste utan kyrkans hjälp avgöra vad som är riktigast
att göra i denna statsangelägenhet. Nå, nog talat om detta.

Ni vet nu vad saken gäller. För in den anklagade!

(Tsarevitj Alexej föres in av fyra officerare med dragna sablar.)

Läs upp anklagelserna, vicekansler Sjafirov!

Sjafirov (läser) Före detta tsarevitj Alexej Petrovitj Romanov anklagas härmed
– för grov förskingring av statliga medel samt stöld ur statskassan,
– för ett otuktigt leverne som icke anstår en kronprins,
– för att ha vållat sin gemål Charlotta Christina av Braunschweig-
Wolfenbüttels död genom misshandel och förskjutning,
– för att ha organiserat en opposition i landet riktad mot regeringen,
– för att ha hädat vår heliga kyrka,
– för att ha stiftat sammansvärjningar mot sin fader tsarens liv,
– samt för att utan sitt lands, sin regerings eller sin fader tsarens tillåtelse
ha begivit sig utomlands i akt och mening att hetsa upp Europa mot Ryssland,
vilka planer även delvis hann genomföras.
Tsarevitj Alexej har alltså sammanfattningsvis gjort sig skyldig
till försök till anstiftan av världskrig, försök till anstiftan till revolution,
samt försök till anstiftan av fadermord. Därtill kommer mordet på hustrun
prinsessan Charlotta Christina av Braunschweig-Wolfenbütteln.

(tystnad)

Peter Vi har hört anklagelserna. Vad svarar den skyldige? Skyldig eller icke skyldig?
Tolstoj (för sig själv) Nu ramlar han väl ner på sina knän igen och tigger om förlåtelse
under tårar. Det har vi sett förut.

Alexej (blek och mager, reser sig)

Ärade herrar, jag känner er alla. Med vad rätt dömer ni mig?
Endast Gud har rätt att döma mig, ty endast han är fri i detta land.
Till och med kyrkan har tagit sin hand från denna rättegång.
I denna sal finns inte ens en Bibel. Och vilka är ni, ärade herrar?

Jag känner er alla. Många av er kan inte ens läsa och ännu mindre skriva. Man behöver icke ha studerat juridik utomlands för att omedelbart fatta att denna så kallade rättegång är ett falsarium, en skenrättegång, en rättsvidrig lögn från början till slut, vars enda syfte är att få världen att gå på den bluffen att rättvisa har skipats. Hur kan någon av er döma mig? Tsaren själv är part i målet, och alla ni andra är hans trälar. Det gäller även dig, Sjafirov, dig, Pjotr Tolstoj, snart greve, dig, Mensjikov, min förförare på order av tsaren, dig, Sjeremetjev, och dig, Rumjantsev, som hade mördat mig om jag icke återkommit till Ryssland. Ni är ofria män allesammans – vad tsaren befäller er att säga, det säger ni.

Denna domstol är en mask framför laglöshetens och tyranniets ansikte. Har ni hört sagan om vargen som satte sig till doms över lammet? Detta är en vargdomstol. Hade jag aldrig så rätt så skulle ni ändå döma mig. Men över er alla skall framtiden och det ryska folket döma. Jag är folkets vän, och det är mitt enda brott. Jag ensam i min faders härskarfamilj har haft hjärta för folket. För varje duktig man som förgicks genom byggandet av denna stad på det lösaste och värsta moskitträsket i den ryska världsdelen blödde mitt hjärta mer än vad tsaren har blött under hela sitt liv.

Och de ryssar, ingrer, ester, finnar och svenskar som offrades för denna stad var mellan hundra tusen och två hundra tusen individer. Gud har räknat dem alla. Där har ni ert tsardöme och er framtid i dess hägn, aristokrater och militärer. Peter är förvisso stor, han är den störste, men han är så stor att inte bara Ryssland, Baltikum och Polen kvävs under honom, utan med dem kvävs hela världen. Själva jorden stönar av smärta. Hör ni inte? Ser ni inte det gråa folket på gatorna och hur de mera är skuggor än människor av det lidande som tsar Peter den store ensam har vållat dem?

(Sorlet stiger och faller, men ingen gör något eftersom tsaren sitter stel och stum.)
 Varför tiger du, far? Är det så ovant för dig att höra sanningen? Du borde ha låtit din Rumjantsev ta livet av mig genast i Neapel, så hade du sluppit se och höra mig mera.

Men eftersom ditt dåliga samvete har gett mig en viss respit får du skylla dig själv. Här är jag, den nakna sanning som du har bekämpat i hela ditt liv. Din egen vanära är större än min. Hela Europa vet hur du svor vid Gud och hans domstol att du skulle förlåta mig allt om jag blott återvände. Har du förlåtit mig allt? Tänker du förlåta mig allt? Det värsta är, att jag har gjort dig intet ont, och det kommer du aldrig att kunna förlåta mig. Du ville göra mig lika ond, grym och blodtörstig som du själv var, och det att jag vägrade bli det kommer du aldrig att kunna förlåta mig.

Du frossar i att egenhändigt hugga av dina släktingars huvuden och strypa mitt barnbarn medan jag alltid har vägrat att ens rikta det minsta lilla onda ord emot dig. Allt vad du säger är lögn, och så är hela ditt livsverk, detta det största och mäktigaste riket i världen, som bara är en enda stor tom bluff. Din vanära skall vara Rysslands vanära för evigt, far.

(Nu bryter tumultet ut.)

Spridda röster Tysta ner honom! Majestätsbrott! Han är från vettet!
 För ut honom! Bort med honom!
 (Tsaren förblir som en stenstod. Det dämpar församlingen.)

Alexej Du är den förste monark i historien som offentligt inför hela världen har dragit din egen tronföljare av ditt blod inför rätta och som även egenhändigt ämnar utgjuta hans blod.

Men detta blod skall komma över dig och alla dina efterföljare och över hela Ryssland och bloda ner hela Rysslands framtid för gott så länge Ryssland förblir så mäktigt som du har gjort det.

Peter (reser sig mödosamt. Alla är dödstysta inför vad han skall komma att säga. Slutligen skriker han:) Jag förbannar dig!

Alexej (lugnt) Och jag förbannar dig.

Peter (skriker) Jag yrkar på dödsstraff!

Alexej (som förut) Du skulle ha dödat mig i stället för min nyfödde son.

Peter Han vet inte vad han säger! Han ljuger! Jag ska få honom levande! Förbannade skitunge! Vänta bara! Jag ska piska tarmarna ur honom! Släpp fram mig!

Alexej Du börjar bli våldsam.

Tolstoj Stoppa tsaren!
(Denne försöker ta sig över bänkar och bord. Han börjar tugga fradga, och lemmarna börjar rycka på honom. Ögonen rullar. Men han når fram till tsarevitj och lyfter denne upp i luften med en hand om halsen.)
 Han slår ihjäl honom! Rädda honom!
(Stort tumult. Alla störtar omkring alla. Tsaren och Alexej försvinner i mängden. Kalabalik.)
 För ut tsarevitj!
(Tsaren ligger i vanmakt på golvet omgiven av alla när tsarevitj slutligen förs ut blödande från ett sår i pannan. Slutligen kommer tsaren åter till sans och reser sig i sin fulla längd med rullande ögon. Han är fasansfull i sitt vanvett.)

Peter (skriker) Ni hörde alla hans vanvett! Jag kräver att han döms till tortyr för att få fram de bekännelser som saknas!
 Han har förolämpat hela det ryska rättssystemet!
 Jag yrkar på tortyr tills han bekänner alla sina komplotter mot staten och sin fader!

Tolstoj Ers härlighet torde inse att det inte är lämpligt...

Peter Dra för fan i våld, din förbannade lakej! Vill du inte bli greve längre? Jag skiter i vad ni tycker allesammans! Tsarevitj skall torteras tills han krossas! Se därtill, Tolstoj! Du skall få instruktioner.
(blänger omkring sig) Den som det inte passar kan dra åt helvete!
(Sori och diskussioner. Sjafirov träder fram.)

Sjafirov Eders nåd, den av eder allerheligaste högsta överdomstolen dömer härmed samfällt tsarevitj Alexej till tortyr, på det att ytterligare bekännelser om antirysk verksamhet må framtvingas.

Peter Bra! Peter Andrejevitj Tolstoj, se till att domen verkställs!
 Du skall få skriftliga direktiv av mig före aftonen!

Tolstoj (bugar sig) Ja, ers majestät.

Peter (till Sjafirov) Upplös församlingen!

Sjafirov Härmed är hans väldigaste majestäts kejsrerliga överdomstols första session avslutad. *(klubbar beslutet.)*
(Församlingen upplöses. Tsaren är glad mitt bland de sina och mottager gratulationer till att allt avlöpte så väl.)

Scen 2. Tsarevitj i fängelset.

(Han är svårt skadad av tortyr. Doktor Blumentrost är hos honom och lägger nya förband på hans sargade rygg.)

Alexej Jag orkar inte längre, doktor. De har krossat mig.
Blumentrost Ligg stilla. Annars kan jag inte hjälpa er.

Alexej Det är fåfängt att ni hjälper mig, doktor.
De plåstrar bara om mig för att få gissla mig mera.

Blumentrost De har ingen anledning att önska er död, och använder de knutpiskan på er en gång till kan ni icke överleva det. Er blodförlust är svår.

Alexej Se på min hand. Jag kan aldrig mera skriva.

Blumentrost Den kan bli bra, om ni ger den tid. Så. Nu är det nya förbandet på plats. Det är nu bara den unkna omgivningen som förhindrar er återhämtning.
(Tolstoj kommer försiktigt in.)

Alexej Släpp inte in honom! Han vill bara förgöra mig!

Tolstoj Tsarevitj! Jag är er vän. Jag har aldrig velat er annat än gott.
Hade inte jag varit hade ni varit död för länge sen.

Alexej Och det hade varit bättre. Genom att hålla mig vid liv har ni blivit mitt livs värsta plågoande!

Blumentrost Vad vill ni, herr Tolstoj? Er närvaro äventyrar prinsens hälsa.

Tolstoj Jag har en hälsning från prinsens blivande gemål....

Alexej Lever hon ännu? Får hon leva?

Tolstoj Ja, hon får leva. Och så snart ni kommer ut ur detta fängelse skall ni få gifta er.
Er styvmor Katarina tröttnar icke på att plädera för er sak inför tsaren.
Hon tror på er oskuld och har med sin mildhet ett välgörande inflytande på er nervöse fader.

Alexej Får jag träffa Jevfrosinja?

Tolstoj (sätter sig hos honom) Snart. Tsaren vill bara ha svar på tre slutgiltiga frågor.
Han har skrivit upp dem åt mig och ber er besvara dem skriftligt.

Blumentrost Herr Tolstoj, jag protesterar.

Alexej Ni bara pinar mig med att ömsom smeka mig och ömsom slita mig i stycken för att sedan smeka mig på nytt blott för att än en gång kunna slita mig i stycken.
För resten kan jag inte skriva längre. (visar sin i bandage inpackade hand.)
Ni lät mig hänga så länge att lederna förstördes.

Tolstoj (till Blumentrost) Kan han skriva?

Blumentrost Ej läsligt.

Tolstoj Det gör ingenting. Han får ändå skriva efter min diktamen.
Nå, tsarevitj. Jag skall göra allt för att ni skall få träffa Afrosia igen redan här om ni bara besvarar de tre små frågorna.

Alexej (trött) Vad är det för frågor?

Tolstoj Ett. Varför ville du inte på något sätt hörsamma tsaren?
Visste du inte vilken synd och skam det är för en son att icke lyda sin far?
Två. Varför var du så djärv och förmäten utan någon fruktan för straff?
Tre. Varför valde du att försöka försäkra dig om tronen genom andra vägar än genom lydnad, som hade varit den enda rätta?
Dessa är hans tre frågor som han ställer dig av personligt intresse och icke för att locka dig i någon fälla eller använda svaren som bevismaterial.

Alexej (trött) Och vad vill du att jag skall svara?

Tolstoj Jag har ditt färdiga svar med mig.
Egentligen behöver du bara sätta ditt namn under.

Alexej Jag har redan för tre månader sedan bekänt allt, och ändå kräver ni nya bekännelser av mig. Alla som jag har namngivit, alla mina vänner som bara ville Ryssland väl, har ni avrättat, och ni har inte avstått från att stegla och halshugga biskopar och präster.
Har ni låtit min mor vara i fred efter den förödmjukelsen ni lät henne genomgå?
Den heliga nunnan har ni inför hela Ryssland gjort till dess lastbaraste sköka.
Och jag fick själv se hur ni spetsade hennes enda vän, som bara ville hjälpa henne att hjälpa mig, genom ändtarmen på en påle. Avsiktligt packade ni in honom i pälsar så att han inte skulle frysa utan dö så långsamt och plågsamt som möjligt.

Och hur många sammansvärjningar och komploter och hemliga underjordiska revolutionsråd har ni därmed kommit på spåren? Inte en enda!

Därför att det aldrig har funnits några! Alla dessa goda hederliga borgare och präster som ni har plågat ihjäl för min skull var goda konstruktiva samhällsmedlemmar som bara vågade öppet diskutera sina politiska åsikter.

Peter den store har skapat åt sig världens största nation för att få så många människor som möjligt under sina vingar att fritt få plåga ihjäl.

Tolstoj Skriv bara under, tsarevitj, så får du frid sedan.

Alexej Och vad är det då jag skriver under?

Tolstoj Bara ditt eget livs historia. Den förkunnar att anledningen till din olydnad var den, att du hellre föredrog att umgås med präster och poper än med vanliga människor, varför din utbildning kom av sig, att din djärvhet och förmätenhet kom sig av samma sak, och så vidare.

Alexej Vad händer om jag inte skriver under?

Tolstoj Då får du tjugofem nya slag med knutpiskan.

Alexej Jag binds då fast på nytt med händer och fötter och sträcks ut medan blodet piskas ur kroppen. Då är jag sedan inte mycket värd mer för Jevfrosinja. Och vad svarar jag på den tredje av frågorna?

Tolstoj Det tredje svaret är i stil med de tidigare.

Alexej Vad svarar jag?

Tolstoj Svaret är logiskt. Eftersom du gjort dig förlustig av tsarens kärlek genom din olydnad och därigenom förlorat din arvsrätt hade du inget annat val än att söka dig till din närmaste släkting utomlands och be honom om hjälp mot tsaren.

Alexej Det gjorde jag aldrig.

Tolstoj Nej, det står inte så heller.

Det står bara att det var anledningen till att du sökte dig utomlands.

Blumentrost Ni kan inte plåga tsarevitj längre nu, herr Tolstoj.

Tolstoj Låt honom bara skriva på, så går jag sedan.

Alexej Vill du mig verkligen väl, Peter Andrejevitj?

Tolstoj Om du någonsin kommer levande ut härifrån så kommer det i så fall att enbart ha varit min förtjänst. Endast jag har kunnat övertyga din styvmor Katarina om din oskuld.

Alexej Far får som han vill det i alla fall.

Om jag inte skriver under själv så förfalskas min namnteckning. Därför är det ingen idé att jag skriver under. Ni får skylla er själva som har förstört mina händer. Hälsa tsaren min far att jag inte längre är skrivkunnig och lyckligtvis ej heller har orkat läsa vad han ville få mig till att bekänna, som skulle ha avgjort min rättsliga dödsdom.

Tolstoj Nåväl, tsarevitj. Jag kan själv se att era händer är förstörda.

Alexej Tack, Peter Andrejevitj. Då tror jag på er goda vilja. Farväl.

Tolstoj Farväl, min prins. (*bugar sig och går.*)

Blumentrost Ni skulle ha skrivit under ändå, tsarevitj.

Alexej Var inte orolig. När dokumentet bärs fram inför tsaren är det redan underskrivet. Tolstoj är en mästare i att förfalska urkunder. Han har inte översatt Macchiavelli till ryska utan att ha förstått honom.

Blumentrost Och ni vet inte vad ert namn står skrivet under.

Alexej Nej, det vet jag lyckligtvis inte. (*ler mot Blumentrost. Denne blir förskräckt.*)

Blumentrost Såja, det är dags för er att sova, tsarevitj.

Alexej Hur många dagar till tror ni att jag lever, doktor Blumentrost?

Blumentrost Det är årsdagen för firandet av segern vid Poltava om en vecka. Överlever ni till dess har ni klarat er.

Alexej Tack, doktor.

Scen 3. Sjafirov ensam framför ridån.
Han läser upp två dokument för publiken.

Sjafirov "År 1718, den 22 juni. På de punkter som herr Tolstoj har förelagt mig svarar jag, tsarevitj Alexej Petrovitj Romanov, följande.
Ett. Orsaken till min olydnad gentemot min far är den, att jag i min barndom endast hade umgänge med min mor och tjänstepigor, av vilka jag endast lärde mig lek och falsk gudaktighet. De kunskaper som min fader ålade mig att inhämta, såsom praktiska och militära vetenskaper, lärde jag mig aldrig på grund av lättja och ovilja därtill. Då far ofta var ute på fälttåg passade Vjazemskij och Narysjkin på att ytterligare skilja mig från min faders rätta väg i det att de lockade mig in i dryckeslag tillsammans med präster och munkar, vilket band mig ännu fastare till kyrkan och skilde mig ännu mer från mina plikter såsom tronföljare. Småningom lärde jag mig genom dem att fatta avsky för allt vad min fader stod och gick för.
Två. Att jag var djärv och förmäten och icke fruktade för straff kom sig dels av min medfödda vanart och dels av prästerskapets uppviglande av min dåliga natur.
Tre. Sålunda skild från min faders enda rätta väg genom laster och utsvävningar och därigenom hotad med arvlöshet hade jag inget annat val än att söka mig utomlands och där genom kontakter med kejsaren av Österrike, min svåger, söka uppnå mitt politiska mål med utländsk militär hjälp, samtidigt som jag behöll kontakten med mina lejda upprorsmän i hemlandet och brevledes underblåste all upprorsanda. Jag hade icke skytt några medel till att få min faders tron: hade jag fått rysk militär att ställa upp under österrikisk fana hade jag själv besoldat dessa trupper, och jag hade varit villig till att betala vilka mutor som helst för att få kejsarens ministrar att backa upp mig och vända Europa emot Ryssland.
egenhändigt undertecknat,
Alexej."
(tar fram det andra dokumentet)
"Med anledning av denna bekännelse avkunnar Överdomstolen i Sankt Petersburg den 24 juni 1718 enhälligt följande dom:
"Vi undertecknade, ministrar, senatorer och medlemmar av de militära och civila stånden, hava enhälligt och utan meningsskiljaktighet efter moget övervägande och enligt vårt kristliga samvete, enligt Guds bud i Gamla och Nya testamentet, enligt Evangeliets och Apostlarnas heliga skrifter, de heliga fädernas och kyrkolärarnas canones och kyrkomötesbeslut, de romerska och grekiska kejsarnas och övriga kristna härskares stadganden liksom ock enligt det ryska rikets lagar rättvist prövat och dömt, att tsarevitj Alexej, för upprorska anslag mot sin fader och härskare och en sedan årtal närd traktan efter sin faders tron under sin härskares och faders livstid med hjälp icke allenast av upprorsmakare utan även av främmande trupper och med utländskt kejsarligt bistånd till hela vårt rikets fördärv, må berövas sitt liv.

I statens tjänst, furst Mensjikov, Peter Andrejevitj Tolstoj, storamiral Apraksin, kansler Gotovkin, vicekansler Sjafirov, med flera, med flera."
(*rullar ihop dokumenten och går ut.*)

Scen 4. Fängelset.

Blumentrost Dessa ryssar är då inte kloka. Vad fan skulle det vara bra för att hissa upp tsarevitj en andra gång i vippgalgen och gissla honom med knutpiskan?

Trodde de verkligen att han hade något kvar att bekänna?

Dessutom lär hans dödsdom redan ha förkunnats offentligt.

Om han ändå skall dö, varför plågar de honom då ytterligare före döden?

Hade inte jag varit där hade de råa barbarerna piskat ihjäl honom.

Han är ju bara skinn och ben. En sådan kan man inte prygla.

En officer Herr doktor! Tsarevitj är döende! Var är kommandanten?

Blumentrost Förvånar det er att han är döende? Kommandanten sitter där inne.

Officieren Herr kommandant, tsarevitj måste få en präst. Han är döende.

Kommandant Är han döende? Han får inte dö ännu. Det vore en skandal.

Ändå bad jag bödeln att prygla honom mildt. Förbannade bödel!

Vi får skicka efter garnisonsprästen. Hämta honom genast.

Officieren Ja, herr kommandant.

Blumentrost Vad händer om han dör?

Kommandant Tsaren vill ha ytterligare bekännelser av honom innan han dör.

Han har inte berättat tillräckligt mycket om den hjälp han fått av sin mor för tsaren.

Här är nu prästen. Goddag, fader Matvej. Tsarevitj lär vara döende.

Matvej Måste jag höra hans bikt? Jag vill inte bli inblandad i hans bortgång.

Kommandant Du måste. Du är den enda prästen här, och vi kan inte låta honom dö utan präst.

Matvej (på knä och med knäppta händer) Ack, förbarma er, ers högvälborenhet!

Jag har hustru och barn och kan få tråkigheter om jag hör hans bikt!

Jag kan bli dragen inför domstol! Jag är inte van vid sådant.

Blumentrost (avsides) Av rädsla för tsaren låter alla tsarevitj dö.

Kommandant Jag tar på mig allt ansvar. In nu och välsigna honom.

Ni kanske har tur. Han kanske inte har något att bikta.

Matvej Nåväl, jag får väl försöka klara av det då. Men Gud nåde er

om han sedan inte dör eller om han blir befriad, så att jag blev kallad i onödan!

(*in till tsarevitj*) Nå, din stackare, vad har du gjort?

Alexej Är du en präst?

Matvej Ja, och en helig sådan. I faderns och sonens och den helige andes namn, amen.

(*gör korstecknet*)

Alexej Är du här för att bikta mig?

Matvej Ja, och för att ge dig sista smörjelsen.

Alexej Är jag så nära slutet?

Matvej Dom säger så.

Alexej Bara jag slipper se min far en gång till så överlever jag nog.

Och du är här för att bikta mig? Känner du till den bestämmelsen, präst, att ni andliga fäder för det hemliga kansliet måste inrapportera allt vad ni får höra genom bikt som kan röra staten och regeringen?

Matvej Ja, tyvärr, tsarevitj.

Alexej Om jag yppar något som rör tsaren, kommer du då att anmäla det?

Matvej Ja, ty det måste jag, tsarevitj. Jag har hustru och barn och måste tänka på min egen säkerhet.

Alexej Dra då åt helvete med hela din förbannade kyrka!
 Ut härifrån! Ni har prostituerat den heliga ryska kyrkan!
 En kyrka som förråder bikthemligheter är ingen kyrka längre!
 Den är bara ett politiskt instrument i händerna på galningar och rovdjur!
 Försvinn! Jag spyr ut din förbannade nattvard om du försöker ge mig den!
 Din och kyrkans helighet under nuvarande former är rena hädelsen mot Gud!
 Ut! (*jagar ut prästen med att kasta föremål efter honom.*)

Matvej Aldrig mer att jag tar emot bikt av ett helgon! (*flyr*)

Blumentrost Den prästen hade bråttom.

Kommendant Fick han höra så fasliga bekännelser?

Blumentrost Bäst att jag går in och ser om tsarevitj ännu lever. (*går in*)
 Lever ni, min prins?

Alexej Tyvärr, gode doktor. Släpp inte in någon mer bikt fader.
 Jag har ingenting mer att bikta.

Blumentrost Ert samvete har från början varit så rent att ni har fått alla syndare på er.

Alexej Men någon slutgiltig bikt och sista smörjelse får jag ändå inte.

Kommendant (*utanför, ställer sig i givakt*) Ers nåd!

Peter (*kommer in, åtföljd av Tolstoj, Sjafirov, Mensjikov, Apraksin, Dolgorukij och några till.*) Är tsarevitj vid god vigör?

Kommendant Doktorn är inne hos honom just nu.

Peter Vi behöver en bödel. Kan ni skaffa fram honom?

Kommendant (*svarar inte, men kallar till sig officeren, viskar i hans öra, varpå denne lämnar scenen för att hämta bödeln.*)

Blumentrost Jag tyckte jag hörde röster. Väntar ni besök, tsarevitj?

Alexej Vem skulle det vara?

Blumentrost Då fruktar jag det värsta.

Peter Lås upp, herr kommendant!
 (*Kommendanten låser upp och släpper in tsaren och ministrarna.*)
 God dag, min son.

Alexej (*svarar inte, drar sig närmare väggen*)

Blumentrost Ers majestät, tsarevitj är icke i det tillståndet att han kan ta emot besök.

Peter Kan han inte ens ta emot besök av sin egen far?
 Är det icke en kär plikt för en far att besöka sin son
 när denne ligger sjuk och kanske rentav är döende?
 Vem kan hålla en far borta från sin son när denne får sista smörjelsen?

Alexej Vad vill ni, far?

Peter Jag vill veta sanningen. Du döljer fortfarande det viktigaste.
 Du har inte velat säga något till din sista bikt far. Vad döljer du?
 Vad har du kvar på ditt samvete som du inte vill avslöja?
 Jag vet att du falskeligen har beskyllt många för brott som de inte har begått
 för att skydda andra som är dina medbrottslingar.
 På det sättet har du skickat många oskyldiga i döden.
 Vem har du glömt att ange? Svara!

Alexej (*tiger*)

Tolstoj Ta det lugnt, lillefar. Ni skrämmer bara upp honom.

Blumentrost Jag vill bara påminna om att er son svävar mellan liv och död.
 Att göra honom upprörd nu kan bli fatalt för honom.

Peter (*skriker*) Det skiter jag i, förbannade pedant! Ut med honom!
 Var är bödeln? Häng upp honom! (*Blumentrost avlägsnas.*)
 Vill inte bödeln komma? Häng upp honom, säger jag!

Tolstoj Lillefar, det är nog inte lämpligt.... Tsarevitj kan ändå inte svara mera.

Peter (*skriker*) Häng upp honom, säger jag!
 (*Bödeln kommer med två soldater.*)

Bödeln Herre, doktorn säger att fången inte tål en omgång till.
Peter (skriker) Häng upp honom, säger jag! Eller skall jag göra det själv?
Alexej Far, skona dig själv.
Peter Tig, förbannade skitunge! Häng upp honom!
(Soldaterna binder Alexejs händer. Hans svårt sargade rygg blottas, och han hängs upp.)
Tolstoj Lillefar, vad vill ni egentligen att han skall bekänna?
Peter Tig, din förbannade skithund! Har jag bett dig öppna munnen kanske? Inte? Håll då din förbannade käft tills jag tvingar dig att öppna munnen! Han skall bekänna allt! Allt! Ge mig knutpiskan! Ni är ena förbannade såsklumpar allihop! Vilken bödel! Har du aldrig sett en avrättning förut? Hit med smällaren!
(rycker den till sig och klatschar med den mot golvet.)
Nu ska ni få se på fan, era djävlar!

Blumentrost *(ställer sig i vägen)*
Ers majestät, det behövs inte, såvida ni inte vill prygla ett lik.
Peter Dra åt helvete, din pestfis! *(till Tolstoj)* Vad menar karln?
Blumentrost Herre, jag kan se att tsarevitj inte längre andas.
Tolstoj Ta ner honom kvickt!
(Alla hjälps åt utom tsaren. Tsarevitj läggs på britsen. Blumentrost undersöker honom snabbt.)

Blumentrost Han har avlidit.
Peter Det här kommer att stå er dyrt, mina herrar. Ni har tagit livet av en fånge innan han hunnit avslöja alla sina hemligheter.
Blumentrost Med respekt, ers majestät, men det tycks inte bekomma er att er förstfödde son är död.
Peter Jo, jag är förbannad. Jag är förbannad för att han har lyckats fly från mig, den listige jäveln! Det här skall ni få äta upp, ni som har pryglat ihjäl honom! Ut härifrån! Ut, allihop! Dra åt helvete med er! *(kör ut dem ur cellen)*
Tolstoj Låt oss lämna tsaren ett ögonblick ensam med sin döde son.
(Alla går ut utom tsaren. Ljuset minskas så att man endast ser honom och den döde. Tsaren tittar tyst på den döde på en och en halv meters avstånd. Efter en andlös tystnad börjar han småningom skratta. Han skrattar lågt först, men småningom växer det. Han kan inte hejda sig. Han vänder sig mot publiken och skrattar och skrattar. Det är ett stort hemskt bullrande skratt. Han gapskrattar under en à två ändlösa minuter innan han äntligen börjar lugna ner sig och skrattet avtar. Slutligen tystnar han nästan helt och går ut efter de andra alltjämt då och då småskrattande för sig själv. Ett ögonblick ännu ser man den avlidne innan ridån går ner.)

Slut.

Efterskrift

Peter Andrejevitj Tolstoj blev av tsaren belönad med grevetiteln för sina insatser i affären Alexej, och kapten Rumjantsev befordrades till major.

Även Jevfrosinja belönades, gifte sig och fick barn och levde i 30 års trygghet till sin död även om hon aldrig fick se sitt barn med Alexej.

Tsarens andre son och tronarvinge Peter avled nästan fyra år gammal den 16 april 1719. Tsaren fick inga fler söner som överlevde födelseåret.

Peter den store avled den 28 januari 1725 endast 53 år gammal sex år efter sin son och Karl XII och fyra år efter freden i Nystad, som tillförsäkrade Ryssland Baltikum för all framtid. Efter honom blev hans gemål Katarina kejsarinna, som under hans sista år flitigt hade bedragit honom. Efter henne blev tsarevitj Alexejs son med sin första gemål Charlotta, Peter II, tsar men avled efter tre år på själva sin bröllopsdag. Därmed utslocknade ätten Romanov på svärdssidan.

Furst Mensjikov, tsarevitj Alexejs förmyndare, efter Peter den store Rysslands mäktigaste man, misslyckades med att få sin dotter gift med tsar Peter II och förvisades sedermera till Sibirien var han ensam och övergiven dog i elände och dryckenskap.

Peter den stores första gemål, tsarevitj Alexejs moder Jevdokia, överlevde sin son, sin man och sin sonson och avled först 1731 i ett kloster, var hon efter en berg-och-dal-livs bana av hisnande upphöjelser och groteska förödmjukelser slutligen sökt och funnit sin frid.